

โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ไทย

โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงาน (Locational Structure of Office Sites) หมายถึง กลุ่มของทำเลที่ตั้งซึ่งประกอบด้วยตำแหน่งสถานที่ตั้งอยู่ของสำนักงานแต่ละแห่ง เช่น โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของถนนพระรามที่สี่ มีลักษณะเป็นกลุ่มของตำแหน่งสถานที่ตั้งของสำนักงานที่ตั้งอยู่บนสองข้างทางของถนนสายนี้ ซึ่งถ้าโครงสร้างของถนนหลายสายรวมกันอยู่ในย่านๆ หนึ่ง ก็จะเรียกว่า เป็น โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของย่านนั้น และในทำนองเดียวกัน จะมีการรวมเป็นกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับ ดังรูปที่ 1 ในหน้า 41

สำหรับการจัดตั้งสาขานั้น ธนาคารพาณิชย์จะต้องกำหนดโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารตนเอง ว่า ควรจัดตั้งในสถานที่ใดก่อนหลัง ตามความเหมาะสมที่แต่ละธนาคารได้วิเคราะห์จากข้อมูลต่างๆ ที่ได้สำรวจมา และเมื่อจัดตั้งสาขาจำนวนมากขึ้น โครงสร้างก็จะยิ่งมีความซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

ฉะนั้น โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นประการแรกเพื่อจะไต่ถามถึงความเหมาะสมของสถานที่ตั้งของธนาคารพาณิชย์ไทย ซึ่งได้จากการวิเคราะห์สถานที่ตั้งในอดีต ว่ามีพฤติกรรมการจัดตั้งสาขาอย่างไรบ้าง ในที่นี้จึงแยกการศึกษาเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- ก. โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของระบบการธนาคารพาณิชย์ไทย (รวมทุกธนาคาร)
- ข. โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของแต่ละธนาคารพาณิชย์ไทย
- ค. แนวความคิดเกี่ยวกับโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานสาขา

โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของระบบการธนาคารพาณิชย์ไทย

1. โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครจำแนกตามเขตการปกครองเป็น 24 เขต ซึ่งจัดชั้น เป็น 3 ชั้น ตามที่กองบังคับการตำรวจนครบาล กรุงเทพมหานคร โดยถือหลักการผังเมือง คือ ยึดถือทรัพยากรประจำท้องถิ่น และ ระบุความเป็นเมือง

เป็นหลัก ไค่แก๋ เขตชั้นใน เขตชั้นกลาง และเขตชั้นนอก¹ ดังตารางในหน้าถัดไป

1.1 โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานในระยะแรก (เมื่อสิ้นปี 2506)

จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่า เขตชั้นใน—ฝั่งพระนคร¹ หรือที่เรียกว่า "เขตศูนย์กลางธุรกิจ" มีสำนักงานตั้งอยู่หนาแน่นมากที่สุดถึง 59 แห่ง หรือ ร้อยละ 46.5 ของสำนักงานทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะในเขตสัมพันธวงศ์มีจำนวนมากที่สุด สำหรับเขตชั้นใน—ฝั่งพระนคร² นั้นมีสำนักงานตั้งอยู่หนาแน่นรองลงมา คือ 35 แห่ง ซึ่งถ้ารวมกับกลุ่มแรก จะมีสำนักงาน 94 แห่ง หรือ ร้อยละ 74.0 ของสำนักงานทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร

จึงเห็นได้ว่า สำนักงานจะรวมอยู่ในย่านใจกลางเมืองเมืองเกือบทั้งหมด และที่เหลือจะกระจายไปอยู่ตามหัวเมืองในขณะนั้นย่านละ 3-4 แห่ง ไค่แก๋ ย่านหัวถนนสุขุมวิท ย่านสามแยกพระโขนง (สุขุมวิท 71) ย่านปากตรอกจันทร์ ย่านตลาดพลู บางกระบือ ย่านสะพานควายและย่านวงเวียนใหญ่ (ไปรษณีย์แผนกที่ขนาดใหญ่ประกอบ) สำหรับใจเมืองในขณะนั้น คือเขตชั้นใน—ฝั่งพระนคร¹ และ² ประกอบด้วยย่านที่สำคัญใหญ่ๆ คือ

- ย่านคนจีน บริเวณถนนเยาวราช—ราชวงศ์ มี 32 แห่ง
- ย่านพาหุรัด มี 10 แห่ง
- ย่านบางลำภู—ราชค้ำเนิน มี 8 แห่ง
- ย่านสี่ลมคานเจริญกรุงมี 8 แห่ง
- ย่านประตูน้ำ—ราชประสงค์ มี 8 แห่ง

1.2 การขยายตัวของโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงาน

ในระยะต่อมาหลังจากสิ้นปี 2506 ความเป็นเมืองไค่ขยายขึ้นตามลำดับ ย่านที่เคยเป็นหัวเมืองก็ขยายตัวใหญ่ขึ้นจนเป็นแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ที่ถือว่าเป็นย่านใจกลางเมืองในปัจจุบัน

¹ชลิทภากร วีรณลิน, "การวางและการจัดทำผังเมืองเฉพาะของกรุงเทพมหานคร" ใน การประชุมทางวิชาการเรื่อง ปัญหาของกรุงเทพมหานคร 28-30 พฤศจิกายน 2520, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ผู้รวบรวม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 110.

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนสำนักงานธนาคารพาณิชย์ไทยที่จัดตั้งทุกช่วง 3 ปี ตั้งแต่สิ้นปี 2506-2521 ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย : แห่ง)

	สิ้นปี 2506	2507- 2509	2510- 2512	2513- 2515	2516- 2518	2519- 2521	สิ้นปี 2521
กรุงเทพมหานคร	126	26	43	58	52	82	387
ก. เขตชั้นใน	113	20	30	34	33	47	277
ฝั่งพระนคร 1							
พระนคร	22	—	5	3	3	5	38
ป้อมปราบฯ	10	3	1	3	2	4	23
สัมพันธวงศ์	26	2	—	—	1	4	33
ฝั่งพระนคร 2							
บางรัก	14	—	1	3	4	5	27
ปทุมวัน	13	4	3	3	2	3	28
พญาไท	8	7	6	8	5	9	43
ฝั่งพระนคร 3							
ห้วยขวาง	—	—	3	1	2	2	8
กุสุม	4	2	2	6	7	4	25
ยานนาวา	4	1	5	4	2	4	20
ฝั่งธนบุรี							
ธนบุรี	7	1	2	1	3	3	17
คลองสาน	4	—	1	2	2	3	12
บางกอกใหญ่	—	—	—	1	1	1	3
ข. เขตชั้นกลาง	14	6	12	21	16	31	100
ฝั่งพระนคร							
พระโขนง	10	1	5	9	6	12	43
บางกะปิ	—	—	1	3	1	4	9
บางเขน	—	3	3	3	2	6	17
ฝั่งธนบุรี							
บางกอกน้อย	3	—	3	1	5	5	17
ราษฎร์บูรณะ	—	—	—	1	1	2	4
ภาษีเจริญ	1	2	—	4	1	2	10
ค. เขตชั้นนอก	—	—	2	2	2	4	10
ฝั่งพระนคร							
ลาดกระบัง	—	—	—	1	—	1	2
มีนบุรี	—	—	1	1	—	—	2
หนองจอก	—	—	—	—	—	—	—
ฝั่งธนบุรี							
หนองแขม	—	—	—	—	1	—	1
คลังรัง	—	—	—	—	—	—	—
บางขุนเทียน	—	—	1	—	1	3	5

ที่มา : การสำรวจและธนาคารแห่งประเทศไทย

ซึ่งโครงสร้างสถานที่ตั้งได้ขยายตัวตามไปเช่นกัน จึงจะเห็นได้จากแผนที่ที่ 1

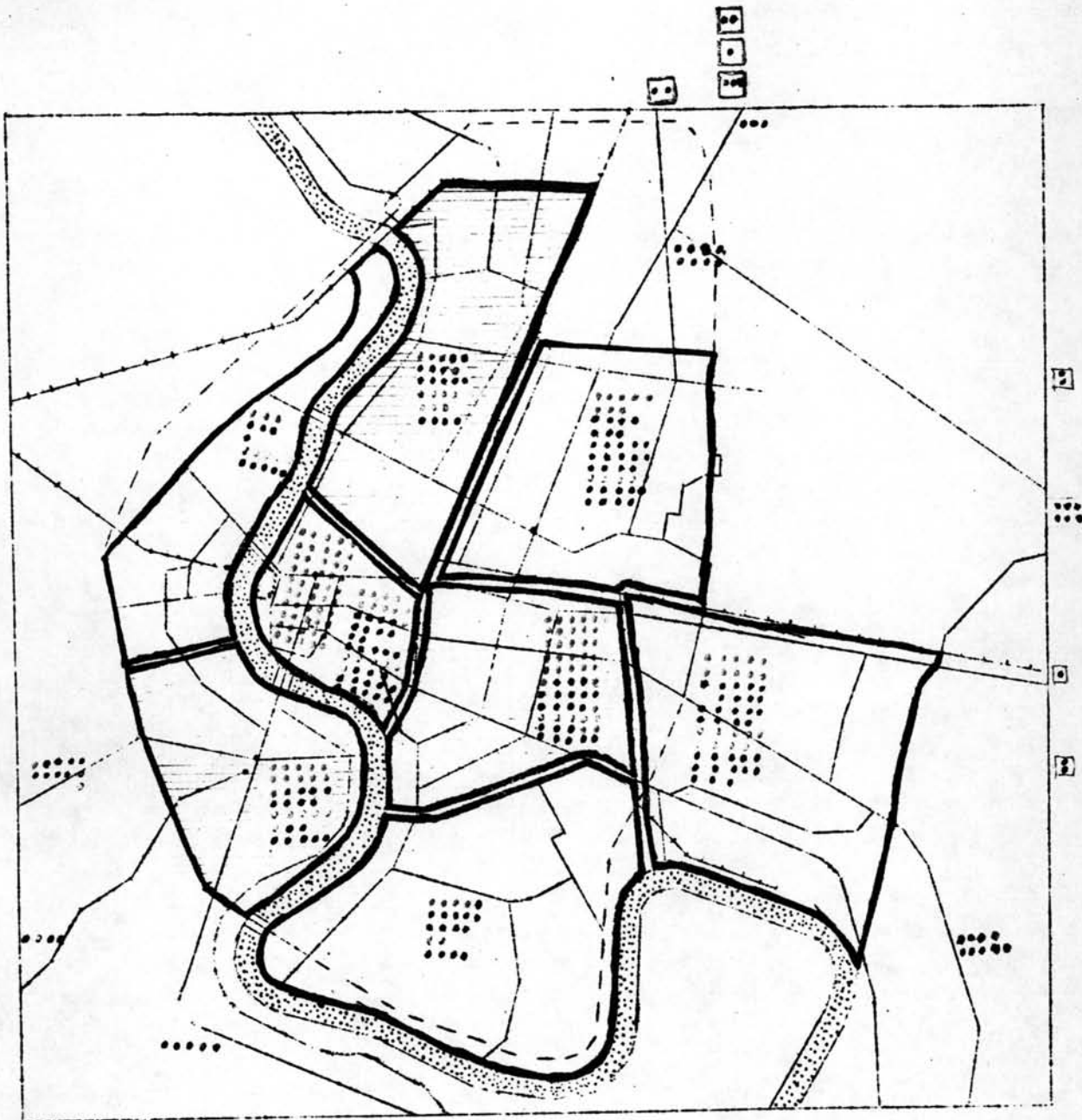
จากตารางที่ 6 เมื่อพิจารณาการขยายตัวของโครงสร้างฯ ในเขตชั้นใน-ฝั่งพระนคร 1 จะมีการขยายตัวค่อนข้างน้อยแต่จะขยายตัวมากในเขตชั้นใน-ฝั่งพระนคร 2 โดยเฉพาะเขตพญาไท มีอัตราการขยายตัวที่สูงมาก จนทำให้กลุ่มนี้มีสำนักงานมากถึง 93 แห่งซึ่งกลุ่มแรกมี 94 แห่ง เมื่อสิ้นปี 2521 ทั้ง 2 กลุ่มนี้รวมกันมีสำนักงาน 187 แห่ง หรือร้อยละ 48.3 ของสำนักงานทั้งสิ้นในกรุงเทพมหานคร

สำหรับในเขตชั้นในที่เหลือ มีการขยายตัวรองลงมา โดยเขตที่ขยายตัวค่อนข้างมาก คือ เขตดุสิตและเขตธนบุรี ส่วนในเขตชั้นกลางนั้นมีการขยายตัวน้อย ในเขตพระโขนงที่เรียกว่าพระโขนงคอนิน คือคั่นแคถนนสุขุมวิท ซอย 1 - ซอย 71 (พระโขนงคลองตัน) ซึ่งประกอบด้วยแขวงคลองตัน แขวงคลองเตยและแขวงพระโขนง มีการขยายตัวที่สูงมาก ถึงแม้ว่าจะอยู่ในเขตชั้นกลางก็ตาม และเขตชั้นกลางที่มีการขยายตัวรองลงมา คือ เขตบางเขนและเขตบางกอกน้อย ส่วนเขตชั้นนอกนั้นการขยายตัวน้อยที่สุดมีสำนักงานเพียง 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.6 ของสำนักงานทั้งสิ้นในเขตกรุงเทพมหานคร

สรุปผลการจัดตั้งสำนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจัดแบ่งเป็นย่านๆ เมื่อสิ้นปี 2521 ได้ดังนี้

กลุ่มแรก มีจำนวนสำนักงานตั้งแต่ 9 แห่งขึ้นไป มี 11 ย่าน ได้แก่

- ย่านคนจีน 43 แห่ง
- ย่านสุขุมวิท 28 แห่ง
- ย่านแขวงสุริยวงศ์ (เขตบางรัก) 20 แห่ง
- ย่านถนนเพชรบุรี 17 แห่ง
- ย่านถนนประชาธิปไตย-ตากสิน 16 แห่ง
- ย่านแขวงบูรพาภิรมย์ (เขตพระนคร) หรือย่านเชิงสะพานพุทธฯ 14 แห่ง
- ย่านถนนเจริญสุขุมวิท 13 แห่ง
- ย่านถนนลาดพร้าว 12 แห่ง
- ย่านถนนพระรามที่สี่ 10 แห่ง (เฉพาะเขตปทุมวัน)
- ย่านถนนเพชรเกษม 10 แห่ง
- ย่านสะพานควาย 9 แห่ง

แผนที่ 1 แสดงโครงสร้างสถานที่ตั้งของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานคร
(โปรดดูรายละเอียดในแผนที่หน้า 219)

กลุ่มหลัง มีสำนักงานไม่เกิน 7 แห่ง โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ ได้แก่

- ก. ยานที่มีสำนักงาน 7 แห่ง :
- ยานถนนสามเสน
 - ยานถนนเจริญกรุง (เฉพาะเขตยานนาวา)
 - ยานถนนเพชรบุรีตัดใหม่
 - ยานคลองเตย
- ข. ยานที่มีสำนักงาน 6 แห่ง :
- ยานเจริญผล
 - ยานถนนพระโขนง-ลาดพร้าว
 - ยานบางขุนพรหม
 - ยานตรอกจันทร์
- ค. ยานที่มีสำนักงาน 5 แห่ง :
- ยานตลาดพลู
 - ยานบางโพ
 - ยานเตาปูน
 - ยาน บางลำภู
 - ยานสยามสแควร์
 - ยานหัวถนนราชวิถี-คานดินนราชปรารภ
- ง. ยานที่มีสำนักงาน 4 แห่ง :
- ยานชอยอารี (เขตพญาไท)
 - ยานจากรูเมือง
 - ยานท่าเตียน
 - ยานถนนสุขสวัสดิ์
 - ยานพรานนก
- จ. ยานที่มีสำนักงาน 3 แห่ง :
- ยานท่าคินแดง

- ย่านทวยขวาง
- ย่านราชดำเนินกลาง
- ย่านราชวัตร
- ย่านเสาชิงช้า
- ย่านถนนเจริญนคร
- ย่านสวนมะลิ
- ย่านสะพานใหม่ คอนเมือง
- ย่านหลานหลวง
- ย่านสามแยกเกษตร (เขตบางเขน)

ฉ. ย่านอื่นๆ มีสำนักงาน ไม่เกินย่านละ 2 แห่ง

1.3 ทิศทางการขยายตัวของการจัดตั้งสำนักงานสู่เขตชานเมือง

เมื่อพิจารณาทิศทางของแต่ละเขต โดยถือเขตศูนย์กลางธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย และเขตสัมพันธวงศ์ เป็นจุดศูนย์กลางของกรุงเทพมหานคร จะเห็นได้ว่า การจัดตั้งสำนักงาน (ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นสำนักงานสาขา) จะแผ่ขยายไปสู่เขตชานเมือง โดยจะมีความหนาแน่นลดน้อยลงตามลำดับจากย่านใจกลางเมือง กล่าวคือ มีการจัดตั้งสำนักงานในย่านชุมชนแห่ง เดิมพร้อมกันกับจัดตั้งในสถานที่ที่ไม่มีสำนักงานหรือมีอยู่น้อย ค้างจะมีลักษณะความหนาแน่นของสำนักงานคล้ายๆ ลิ่ม ซึ่งปลายลิ่มยื่นแหลมไปเรื่อยๆสู่ชานเมืองใน ในขณะที่ฐานของลิ่มก็จะมี ความหนาแน่นมากขึ้นด้วย ทั้งนี้ทิศทางโดยสังเขปตามแนวของถนนที่คั่งหนาแน่นคือ

1.3.1 ทิศเหนือ ได้แก่เขตดุสิต จะขยายจากย่านบางลำภูในเขตพระนครไปยัง จังหวัดนนทบุรี ตามถนนสามเสนถนนพระธรรามุ่งสายที่หนึ่ง ถนนกรุงเทพ-นนทบุรีและถนนประชาชื่น โดยย่านชานต่าง ๆ คือ ย่านบางขุนพรหม เทเวศร์ ศรียาน ราชวัตร บางกระบือ บางโพ บางซื่อ เตาปูน และสะพานพระรามหก สู่ย่านเขตอำเภอมองเมืองนนทบุรี

1.3.2 ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่เขตพญาไท จะขยายจากย่านถนนเพชรบุรี ไปยังจังหวัดปทุมธานี โดยย่านเขตบางเขน ตามถนนพญาไท ถนนพหลโยธินและถนนวิภาวดีรังสิต โดยย่านชานต่าง ๆ คือ ย่านราชเทวี อนุเสาวรีย์ชัยสมรภูมิ สะพานควาย สามแยกลาดพร้าว สามแยกเกษตร สะพานใหม่-คอนเมือง และหลักสี่ สู่ย่านรังสิตของจังหวัดปทุมธานี

1.3.3 ทิศตะวันออก ไค้แก่เขตห้วยขวาง เขตบางกะปิ เขตมีนบุรีไปยังอำเภอ
 ลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยขยายไปตามถนนเพชรบุรีตัดใหม่ ถนนพระโขนงลาดพร้าว ถนน
 ลาดพร้าว ถนนสุขุมวิท และถนนรามอินทรา ซึ่งผ่านย่านต่างๆ คือ ย่านเพชรบุรีตัดใหม่
 ย่านคลองตัน รามคำแหง สามแยกบางกะปิ สวนสนุกแฮปปี้แลนด์และตลาดมีนบุรี

1.3.4 ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ไค้แก่ เขตปทุมวัน เขตพระโขนง และเขต
 ลาดกระบังไปยังจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่อำเภอเมือง โดยผ่านถนนพระรามที่หนึ่ง ถนนเพลินจิต
 ถนนสุขุมวิท และถนนลาดกระบัง(ซอยอ่อนนุช) ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งขยายตามถนนพระรามที่สี่
 ถนนสุขุมวิท สุสานสำโรง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งผ่านย่านต่างๆ คือ หัวลำโพง บรรทัดทอง
 สามย่าน ลุมพินี คลองเตย ถวายน้ำไท สะพานพระโขนง บางจากและบางนา ส่วนสายแรก
 นั้นผ่านย่านต่างๆ คือ เจริญผล สยามสแควร์ ราชประสงค์ เพลินจิต สุขุมวิท อ่อนนุชและ
 ตลาดลาดกระบัง

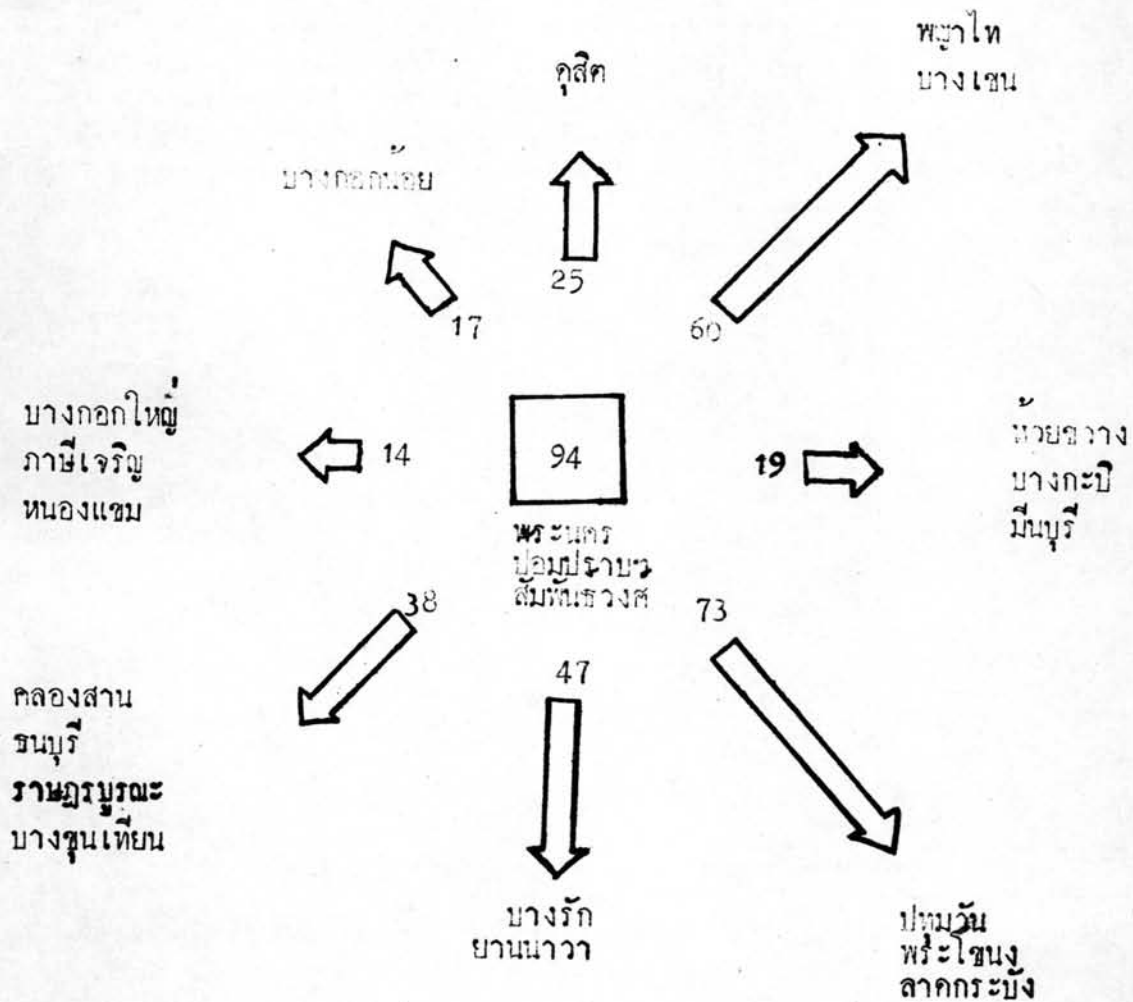
1.3.5 ทิศใต้ ไค้แก่เขตบางรัก และยานนาวา ซึ่งอยู่คนละฝั่งแม่น้ำกับ
 พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยขยายตามถนนเจริญกรุง ถนนพระรามที่สี่ ถนนจันทร์
 และถนนสาธุประดิษฐ์ ผ่านย่านต่างๆ คือ มหาพฤฒาราม สีพระยา สุรวงศ์ สาทร ทรอกจันทร์
 สาธุประดิษฐ์ และสะพานกรุงเทพ

1.3.6 ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ไค้แก่เขตคลองสาน ธนบุรี ราษฎร์บูรณะสู่
 อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และบางขุนเทียนสู่จังหวัดสมุทรสาคร ในอำเภอ
 เมือง โดยขยายไปตามถนนประชาธิปไตย ถนนตากสิน(สมเด็จพระเจ้าตากสิน) ถนนเทอไท
 ถนนวุฒากาศ ถนนจอมทอง ถนนเอกชัย ถนนเอกมัยและถนนธนบุรีปากท่อ ส่วนอีกเส้นทางหนึ่ง
 ผ่านตามถนนสมเด็จพระยา ถนนเจริญนคร ถนนสุขสวัสดิ์ โดยผ่านย่านต่างๆ คือ วงเวียน
 เล็ก วงเวียนใหญ่ สำเหร่ คาวคะนอง สุขสวัสดิ์ ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งผ่านทางย่านตลาดพลู
 วุฒากาศ สามแยกจอมทอง วัดโทร บางบอน สู่จังหวัดสมุทรสาคร

1.3.7 ทิศตะวันตก ไค้แก่เขตบางกอกใหญ่ เขตภาษีเจริญ และเขตหนองแขม
 สู่จังหวัดนครปฐม ที่อำเภอสามพราน โดยผ่านทางถนนอินทรพิทักษ์จากวงเวียนใหญ่ แยกไปถนน
 จรัลสนิทวงศ์ไปยังเขตบางกอกน้อย และแยกไปถนนเพชรเกษมโค่นผ่านย่านต่างๆ คือ สามแยก
 ทาพระ ภาษีเจริญ บางแค และหนองแขม

1.3.8 ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ได้แก่เขตบางกอกน้อย สู่เขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ไปตามถนนจรัลสนิทวงศ์ บ้านย่านต่างๆ คือ ชนสงสายใต้ สามแยกไฟฉาย บางขุนนนท์ สามแยกสะพานพระปิ่น สามแยกสะพานกรุงธน และบางพลัด

ดังแสดงจำนวนสำนักงานของแต่ละทิศทางในรูปข้างล่าง

รูปที่ 1 แสดงจำนวนสำนักงานราชการในแต่ละทิศทางของเขตศูนย์กลางธุรกิจของกรุงเทพมหานคร เมื่อสิ้นปี 2521

2. โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานในส่วนภูมิภาค

2.1 การจัดตั้งสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ในแต่ละภาค

การจัดตั้งสำนักงานก่อนปี 2495 มีจำนวนน้อยมาก ดังแสดงไว้ในตารางที่ 7 จะเห็นได้ว่า ในเขตกรุงเทพมหานครมี 31 แห่ง และที่เป็นสำนักงานสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทย ก็มีเพียง 4 แห่งเท่านั้น (ได้แก่สาขาราชดำเนิน สาขาสี่พระยาของธนาคารนครหลวงไทย สาขาทรงวาดของธนาคารเอเซีย และสาขาราชวาศิขิ.ของธนาคารกรุงไทยหรือธนาคารมณฑลเดิม) เมื่อเปรียบเทียบกับสำนักงานในส่วนภูมิภาค (ซึ่งเป็นสำนักงานสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งหมด ยกเว้นจังหวัดภูเก็ตมีสำนักงานของธนาคารต่างประเทศ 1 แห่ง) จะเห็นได้ว่าภาคใต้มีสำนักงานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.8 ของจำนวนสำนักงานรวมทั้งสิ้น แต่เป็นภาคที่ ตารางที่ 7 แสดงจำนวนสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ในแต่ละภาคซึ่งจัดตั้งทุกช่วง 5 ปี ตั้งแต่สิ้นปี 2495-2515 และช่วง 6 ปี ตั้งแต่สิ้นปี 2516-2521 (หน่วย : แห่ง)

	สิ้นปี	2495- 2500	2501- 2505	2506- 2510	2511- 2515	2516- 2521
กรุงเทพมหานคร	31	32	71	48	89	134
ภาคกลาง	5	15	36	15	37	120
ภาคตะวันออก	3	11	13	11	19	77
ภาคเหนือ	10	16	44	11	19	106
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	9	3	32	20	21	82
ภาคใต้	26	20	48	5	11	50
รวม	84	97	244	110	196	566

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

มีอัตราการจกตั้งเพิ่มขึ้นที่สุดหลังจากสิ้นปี 2505 ส่วนภาคกลางซึ่งไม่รวมกรุงเทพมหานคร มีสำนักงานน้อยถึงแม้จะรวมกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือเสียอีก แต่อย่างไรก็ดี ทุกภาคจะมีการจกตั้งในช่วงปี 2501-2505 (อันเป็นช่วงก่อนที่พระราชบัญญัติ การธนาคารพาณิชย์ ฉบับแรกมีผลบังคับ ว่าต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยก่อน) ในอัตราที่สูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงใกล้เคียงกัน สำหรับการจกตั้งช่วง 6 ปีหลังสุด เป็นช่วงที่มีการจกตั้งสูงที่สุดไม่ว่าจะเป็นภาคใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการเพิ่มมากกว่า 3 เท่า ของช่วงใกล้เคียง(ดังจะวิเคราะห์เป็นแต่ละธนาคารว่ามีการจกตั้งอย่างไรในช่วง 6 ปีต่อไป)

2.2 การจกตั้งสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดที่มีสำนักงานจำนวนมาก

จังหวัดที่มีจำนวนสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ตั้งอยู่มากเป็นอันดับ 1 - 5 เมื่อสิ้นปี 2521 แสดงไว้ในตารางที่ 8 ส่วนในอันดับ 6-10 และ 11-15 แสดงไว้ใน ตารางที่ 9 และ 10 ตามลำดับ

2.2.1 จังหวัดในอันดับที่ 1 - 5 ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี เชียงใหม่ นครราชสีมา และสงขลา จะเห็นได้ว่า มีเพียงกรุงเทพมหานครจังหวัดเดียวที่มีการจกตั้งสำนักงานทุกปี ส่วนจังหวัดอื่นจะจกตั้งปีละ 1 - 2 สาขาเป็นส่วนใหญ่ ตั้งแต่สิ้นปี 2495 ถึง 2521 ซึ่งบางปียังไม่มีมีการจกตั้ง หรือมีการยุบเลิกก็มี (ธนาคารมณฑล ร่วมกับ ธนาคาร เกษตร เป็นธนาคารกรุงไทย ได้มีการยุบเลิกสำนักงาน) การจกตั้งสำนักงาน ตั้งแต่ 3 แห่งขึ้นไปในแต่ละปีไม่ค่อยมีมากนัก คือ จะมีในปี 2519 ในจังหวัดชลบุรี 15 แห่ง ในปี 2520 จกตั้ง 6 สาขาในจังหวัดนครราชสีมา ในปี 2521 จกตั้งในจังหวัดเชียงใหม่ 5 แห่ง ในปี 2504 จกตั้ง 5 แห่งในจังหวัดสงขลา

2.2.1 จังหวัดในอันดับที่ 6 - 10 ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ ราชบุรี สมุทรปราการ ขอนแก่น และนครศรีธรรมราช จะมีการจกตั้งที่มีจำนวนน้อยลง เว้นหลายปี จึงจะจกตั้งครั้งหนึ่ง โดยในแต่ละครั้งจะมีจำนวน 1 - 2 แห่งเท่านั้น ยกเว้นในช่วงปี 2519 ถึง 2521 ที่มีการจกตั้งมากกว่าปกติในทั้ง 5 จังหวัด

2.1.2 จังหวัดในอันดับที่ 11 - 15 ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี สุพรรณบุรี เพชรบูรณ์ ฉะเชิงเทรา และกาญจนบุรี จะมีการจกตั้งเบาบางเพิ่มขึ้นอีก โดย

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนสำนักงานธนาคารพาณิชย์ที่จัดตั้งในปี 2496-2521 ในบางจังหวัด

	กรุงเทพฯ	ชลบุรี	เชียงใหม่	นครราชสีมา	สงขลา
สิ้นปี 2495	31	2	4	3	8
2496	1	1	—	—	—
2497	3	—	—	—	—
2498	7	2	1	—	1
2499	10	2	—	—	—
2500	11	—	—	—	2
2501	23	—	2	2	2
2502	15	—	1	—	—
2503	12	1	3	3	—
2504	11	1	1	1	5
2505	10	2	—	—	2
2506	11	1	—	—	—
2507	8	—	—	—	—
2508	8	—	1	—	—
2509	8	—	1	—	(1)
2510	13	1	—	3	—
2511	13	2	—	—	—
2512	18	1	2	1	1
2513	21	1	—	2	1
2514	25	—	—	—	—
2515	12	2	—	—	2
2516	12	3	3	—	—
2517	20	1	—	2	—
2518	20	1	2	—	2
2519	21	15	1	—	—
2520	20	1	3	6	—
2521	41	1	5	3	2
สิ้นปี 2521	405	41	34	31	29

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนสำนักงานธนาคารพาณิชย์ที่จัดตั้งในปี 2496-2521 ในบางจังหวัด

	นครสวรรค์	ราชบุรี	สมุทรปราการ	ขอนแก่น	นครศรีธรรมราช
สิ้นปี 2495	3	1	-	2	4
2496	-	-	-	-	-
2497	-	1	-	-	-
2498	1	1	1	-	-
2499	-	1	-	-	-
2500	2	1	-	-	2
2501	2	5	-	3	2
2502	1	1	-	1	-
2503	1	-	1	1	-
2504	1	1	-	2	1
2505	-	-	-	1	-
2506	-	-	-	-	1
2507	-	-	2	-	-
2508	-	-	-	-	-
2509	(1)	1	-	3	1
2510	1	-	1	-	-
2511	-	-	2	2	-
2512	-	-	-	-	-
2513	2	2	1	1	1
2514	-	-	-	-	-
2515	-	-	2	-	-
2516	3	1	-	-	-
2517	1	-	2	1	1
2518	-	-	2	-	1
2519	5	7	6	3	4
2520	2	4	2	1	3
2521	3	-	3	3	1
สิ้นปี 2521	28	27	25	24	22

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนสำนักงานธนาคารพาณิชย์ที่จัดตั้งในปี 2496-2521 ในบางจังหวัด

	อุบลราชธานี	สุพรรณบุรี	เพชรบูรณ์	ฉะเชิงเทรา	กาญจนบุรี
สิ้นปี 2495	2	-	-	-	-
2496	-	-	-	-	-
2497	-	-	-	-	-
2498	-	-	-	-	-
2499	-	1	-	2	-
2500	-	1	-	-	1
2501	1	1	1	-	2
2502	-	1	-	-	-
2503	-	-	-	1	3
2504	-	-	1	-	-
2505	-	-	1	-	-
2506	2	-	-	-	-
2507	-	-	1	-	-
2508	-	-	-	-	-
2509	1	-	-	-	-
2510	1	-	-	2	-
2511	1	1	1	1	-
2512	-	-	-	-	-
2513	-	2	-	-	1
2514	(2)	-	-	-	-
2515	1	1	1	1	1
2516	1	1	1	-	1
2517	1	2	2	1	1
2518	-	-	2	3	-
2519	9	5	3	3	5
2520	2	1	3	2	2
2521	1	3	3	2	1
สิ้นปี 2521	21	20	20	18	18

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

จัดตั้งปีละแห่งเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะเว้น 2 - 3 - 4 ปี จึงจะเปิดก่อสร้าง นอกจากช่วง 3 ปี
หลังที่จัดตั้ง 3 แห่งคือปีเป็นส่วนใหญ่

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ทั้ง 15 จังหวัดนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นจังหวัดใหญ่ๆของแต่ละภาค
ทั้ง 5 ภาค โดยมีลักษณะการจัดตั้งคล้ายกัน คือ จัดตั้งปีเว้นปีหรือเว้นหลายปี ไม่จัดตั้งทุกปี
เหมือนกรุงเทพมหานคร โดยทุกจังหวัดจะมีการจัดตั้งมากในช่วง 3 ปีหลังค่อนข้างสูงมาก
กว่าที่จัดตั้งปีก่อนๆ นั้น

สำหรับการจัดตั้งในจังหวัดที่เหลือ (ต่ำกว่าอันดับ 15 ลงมา) ยังมีการจัดตั้งน้อยมาก
โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วง 26 ปี (2495 - 2521) นี้ถ้าจัดตั้งปีละ สำนักงาน
ก็จะมี 26 สำนักงาน แต่ปรากฏว่า เมื่อถึงสิ้นปี 2521 มีสำนักงานของแต่ละจังหวัดไม่ถึง 18
แห่ง ดังนั้นจึงจะไม่แสดงรายละเอียดของแต่ละจังหวัดว่าแต่ละปีมีการจัดตั้งจำนวนเท่าใดเหมือน
กับจังหวัดใน 15 อันดับนี้

2.3 การจัดตั้งสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอก

จากตารางที่ 11 ในหน้าถัดไป การจัดตั้งสาขาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เขตอำเภอเมือง
และเขตอำเภอรอบนอก (อำเภออื่นที่ไม่ใช่อำเภอเมือง) จะเห็นได้ว่า ช่วง 6 ปีหลัง (ปี 2515
- 2521) มีการจัดตั้งมากเป็นพิเศษโดยเฉพาะ 3 ปีหลัง (ปี 2519-2521) มีอัตราการจัดตั้ง
ที่สูงมาก โดยในเขตอำเภอรอบนอกในปี 2519 มีมากถึง 114 สำนักงาน และมี 2520 มี 76
สำนักงาน อาจเป็นเพราะธนาคารแห่งประเทศไทยอนุญาตให้จัดตั้งในเขตอำเภอรอบนอกได้
โดยไม่ต้องมีการพิจารณาอะไรมากเมื่อในอำเภอนั้นมีสำนักงานไม่เกิน 3 แห่งก็ได้ แต่อย่างไร
ก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับ การจัดตั้งสำนักงานกับเขตกรุงเทพมหานครในปีอื่นๆตั้งแต่ปี 2505
เป็นต้นมาการจัดตั้งสำนักงานใน 71 จังหวัดในส่วนภูมิภาค กับ กรุงเทพมหานครจังหวัดเดียว
จะมีจำนวนที่เฉลี่ยต่อจังหวัดที่มีจำนวนแตกต่างกันอย่างมาก

และถ้าเปรียบเทียบกับอัตราส่วนระหว่างการจัดตั้งในแต่ละปี ตั้งแต่ ปี 2495 - 2521
แล้วยังพบความแตกต่างมากขึ้นอีก กล่าวคือ การจัดตั้งในส่วนภูมิภาคจะเป็นร้อยละ 50 เกือบ
ทั้งหมด มีเพียง 7 - 8 ปีในช่วง 26 ปีนี้เท่านั้นซึ่งมีการจัดตั้งเป็นร้อยละ 44 - 49 ของการ
จัดตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร แต่อย่างไรก็ตามจะมีอัตราส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 44 ทุกปี

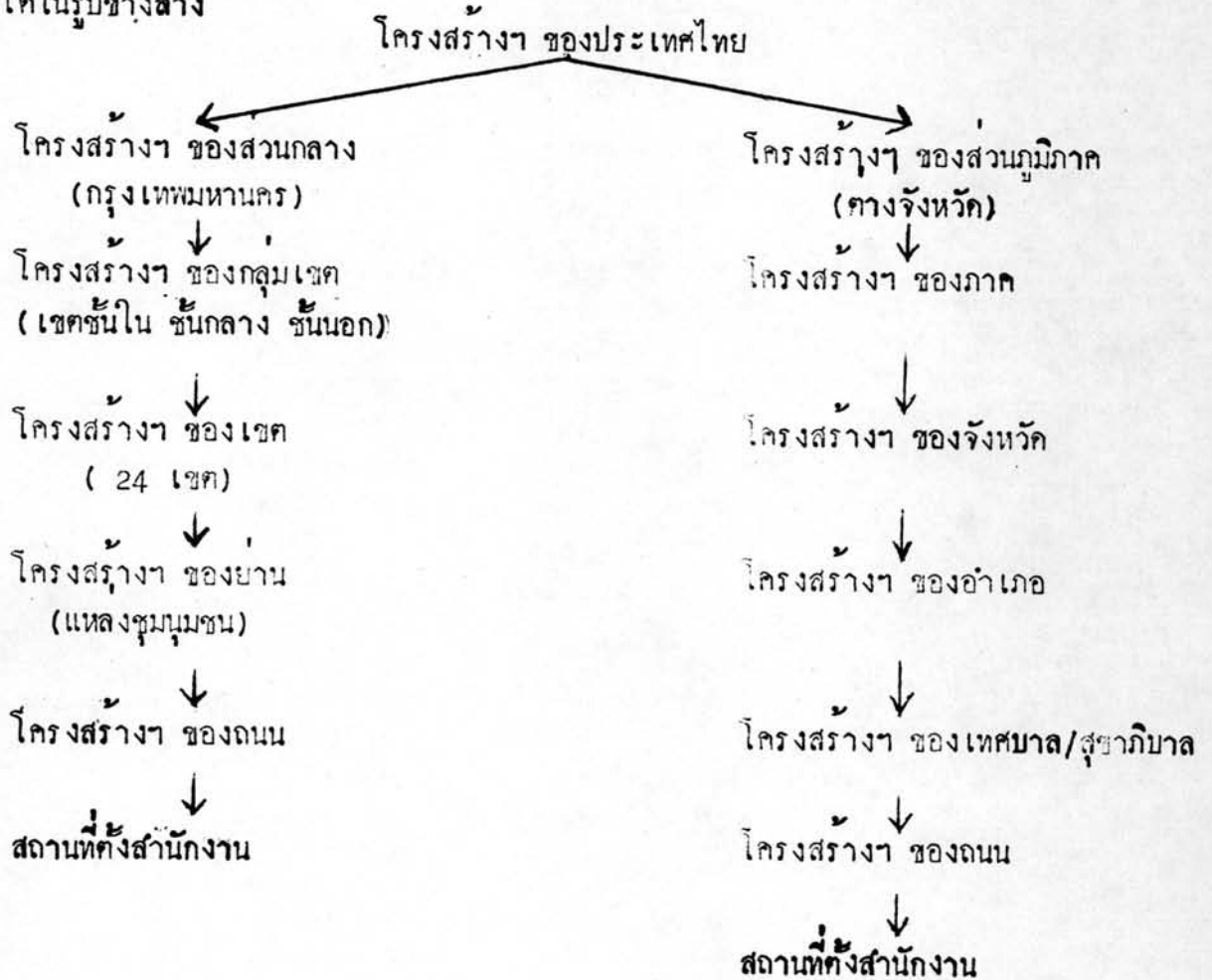
ตารางที่ 11 แสดงจำนวนสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ไทยในเขตอำเภอรอบนอก เขตอำเภอเมือง และเขตกรุงเทพมหานคร ที่จัดตั้งในปี 2505-2521 (หน่วย : แห่ง)

	กรุงเทพฯ	อำเภอเมือง	อำเภอรอบนอก	รวม
2505	10	12	4	26
2506	11	7	6	23
2507	8	3	1	12
2508	7	4	4	15
2509	9	4	7	20
2510	13	16	11	40
2511	15	9	9	33
2512	16	16	8	40
2513	21	11	7	39
2514	25	4	7	36
2515	12	25	12	49
2516	12	16	19	47
2517	21	24	22	67
2518	19	17	13	49
2519	21	36	114	171
2520	20	22	76	118
2521	41	36	37	114
สิ้นปี 2521	387	248	444	1,279

ที่มา : ธนาคารกรุงเทพ และธนาคารแห่งประเทศไทย (ตัวเลขเบื้องต้น)

2.4 โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานในแต่ละท้องถิ่นในส่วนภูมิภาค

ตามหลักการขั้นพื้นฐานการพิจารณาถึงโครงสร้างฯ จะจำแนกจากท้องถิ่นใหญ่ แล้วไปยังท้องถิ่นที่ต่ำกว่าที่ย่อยลงมาตามลำดับ จนถึงสถานที่ตั้งของถนนที่อยู่ในย่านชุมนุมชนย่อยๆ นั้นจึงสรุปได้ในรูปข้างล่าง

รูปที่ 2 แสดงส่วนประกอบของโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของประเทศไทย

จะเห็นได้ว่า โครงสร้างฯ ในส่วนภูมิภาค จะพิจารณาเป็นขั้นๆ โดยแยกเป็นภาค ซึ่งมี 5 ภาค และอาจแบ่งภาคเป็นเขตๆ คือ เขตตอนบน เขตตอนล่างของแต่ละภาค ขั้นต่อมาคือ พิจารณาเป็นจังหวัดในแต่ละภาค/เขต โดยแบ่งเป็น จังหวัดใหญ่ที่เป็นหลัก และจังหวัดที่รองลงมา หลังจากนั้นจะพิจารณาว่าเป็นอำเภอใด คือ อำเภอเมือง และอำเภอรอบนอก ซึ่งใน

แต่ละอำเภอ จะพิจารณาว่า ในเขตเทศบาล หรือ นอกเขตเทศบาล ในอำเภอใดไม่มีเขตเทศบาล จะเป็นเขตสุขาภิบาล ในที่สุดก็จะพิจารณาว่าในเขตเทศบาล/สุขาภิบาล หรือนอกเขตนั้นมีถนนสายสำคัญใดที่จะเป็นสถานที่ตั้งสำนักงาน

จากการสำรวจ และสอบถามเจ้าหน้าที่ธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในค่านี้นี้สรุปได้ว่า ในเขตเทศบาล/สุขาภิบาล จะมีถนนสายสำคัญไม่มากนัก ฉะนั้นจึงปรากฏว่า สถานที่ตั้งสำนักงานจะอยู่ใกล้กันเป็นหย่อมๆ ห่างกันไม่ถึง 200 เมตร เป็นส่วนใหญ่ในแต่ละเทศบาลหรือสุขาภิบาล โดยเฉพาะเขตอำเภอรอบนอกเกือบทุกแห่ง ยกเว้นเพียงในจังหวัดใหญ่ๆ ที่มีย่านต่างๆ อันเป็นแหล่งชุมนุมชนเหมือนในกรุงเทพมหานคร เช่น จังหวัดเชียงใหม่ มี ย่านถนนท่าแพ ย่านถนนช้างเผือก ย่านประตูเชียงใหม่ ย่านศูนย์การค้าทิพย์เนตร เป็นต้น จังหวัดที่มีแหล่งชุมนุมชนแบ่งเป็นย่านๆ คือ ชลบุรี นครราชสีมา อุบลราชธานี ลำปาง ขอนแก่น เป็นต้น

ดังนั้น จึงวิเคราะห์ได้ง่ายว่าจะจัดตั้งในที่ใดในแต่ละย่านๆ ซึ่งต่างจากในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีซับซ้อนมาก เช่น ระบบการจราจรของถนนสายต่างๆ แนวโน้มของการขยายตัวของความเป็นเมือง ศูนย์การค้าหรือแหล่งชุมนุมชนต่างๆ เป็นต้น ในวิทยานิพนธ์นี้ จึงยกเว้นที่จะแยกแยะแต่ละย่านมีการจัดตั้งอย่างไรดังที่วิเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานครข้างต้น

จึงสรุปได้ว่า โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ในส่วนภูมิภาค มีความซับซ้อนของโครงสร้างฯ น้อยกว่ากรุงเทพมหานครมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะวิเคราะห์ว่า ควรมีโครงสร้างฯ ว่า ควรอยู่ในภาคใด จังหวัดใด อำเภอใด ส่วนว่าจะมีที่ตั้งในถนนสายใด ในท้องที่นั้น ไม่มีความจำเป็นมากนัก ใดที่ใดก็ได้ ขอแค่เพียงอยู่ในย่านนั้นๆ ก็เพียงพอ ทั้งนี้ เพราะมีอาณาบริเวณของย่าน นั้นมีพื้นที่ไม่กว้างนัก

ตารางที่ 12 แสดงสำนักงานธนาคารพาณิชย์ในปี 2495 2500 2505 2510 2515
และ 2521 ในแต่ละจังหวัด (หน่วย : แห่ง)

	<u>2495</u>	<u>2500</u>	<u>2505</u>	<u>2510</u>	<u>2515</u>	<u>2521</u>
กรุงเทพมหานคร	31	63	134	182	271	405
พระนครศรีอยุธยา	-	-	4	4	8	17
ชัยนาท	-	-	1	2	2	9
นนทบุรี	-	-	3	3	7	12
ลพบุรี	-	-	2	4	7	17
ปทุมธานี	-	-	-	2	3	9
สระบุรี	-	1	3	4	9	15
สิงห์บุรี	-	-	1	2	2	6
อ่างทอง	-	-	1	1	2	8
ฉะเชิงเทรา	-	2	3	5	7	18
จันทบุรี	1	2	6	6	8	13
ชลบุรี	2	7	11	13	19	41
ตราด	-	-	1	1	2	5
นครนายก	-	-	-	1	2	5
ปราจีนบุรี	-	1	1	3	4	13
ระยอง	-	1	3	4	5	11
สมุทรปราการ	-	1	2	5	10	25
นครราชสีมา	3	3	9	12	15	31
ชัยภูมิ	-	-	2	4	5	9
บุรีรัมย์	-	-	2	3	5	9
ยโสธร	-	-	-	-	2	3
ศรีสะเกษ	-	-	1	2	2	10
สุรินทร์	-	1	2	2	4	5
อุบลราชธานี	2	2	5	7	7	21

ตารางที่ 12 (ต่อ)

	<u>2495</u>	<u>2500</u>	<u>2505</u>	<u>2510</u>	<u>2515</u>	<u>2521</u>
อุทธรธานี	2	3	6	6	9	12
ซอนแกน	2	2	10	13	16	24
นครพนม	-	-	1	2	3	6
ร้อยเอ็ด	-	-	1	3	3	7
มหาสารคาม	-	-	-	1	2	7
เลย	-	-	1	2	2	6
กาฬสินธุ์	-	-	-	2	2	4
สกลนคร	-	-	1	2	4	7
หนองคาย	-	1	3	3	4	6
ลำปาง	3	5	10	10	11	16
เชียงใหม่	4	5	12	14	16	34
เชียงราย	-	1	6	8	10	16
น่าน	-	-	2	3	3	5
แพร่	1	2	4	5	5	8
แม่ฮ่องสอน	-	-	-	2	2	2
ลำพูน	1	2	2	3	4	7
อุตรดิตถ์	-	1	3	3	4	7
พะเยา	-	-	-	-	-	5
พิษณุโลก	1	2	4	4	5	10
กำแพงเพชร	-	-	1	1	2	7
ตาก	-	1	3	3	5	8
นครสวรรค์	3	6	11	11	13	28
พิจิตร	-	2	5	6	8	15
เพชรบูรณ์	-	-	2	4	6	20
สุโขทัย	-	1	6	5	5	15
อุทัยธานี	-	1	2	2	3	6

ตารางที่ 12 (ต่อ)

	<u>2495</u>	<u>2500</u>	<u>2505</u>	<u>2510</u>	<u>2515</u>	<u>2521</u>
นครปฐม	-	2	4	6	9	17
กาญจนบุรี	-	1	6	6	8	18
ประจวบคีรีขันธ์	-	-	3	5	8	16
เพชรบุรี	1	3	4	5	6	12
ราชบุรี	1	5	12	13	15	27
สมุทรสงคราม	-	2	3	4	5	8
สมุทรสาคร	-	1	2	3	6	14
สุพรรณบุรี	-	2	4	4	8	20
นครศรีธรรมราช	4	6	9	11	12	22
กระบี่	-	1	1	2	3	3
ชุมพร	-	4	7	7	8	11
พังงา	-	1	2	3	5	12
ภูเก็ต	3	3	5	6	6	10
ระนอง	-	1	3	3	4	6
สุราษฎร์ธานี	1	4	7	9	10	17
สงขลา	8	11	20	19	22	29
ตรัง	2	4	13	12	12	16
นราธิวาส	2	3	9	9	9	11
ปัตตานี	2	2	5	5	5	6
พัทลุง	1	2	2	2	3	4
ยะลา	3	4	10	10	10	11
สตูล	-	-	1	1	1	2
รวมทั้งสิ้น	84	181	425	535	731	1,287
(สาขาในต่างประเทศ - ของชพท.)	-	4	9	11	15	14

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของแต่ละธนาคารพาณิชย์ไทย

1. การจัดตั้งสำนักงานระยะแรก (ก่อนปี 2505)

1.1 การจัดตั้งสำนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร สำนักงานที่จัดตั้งแห่งแรกคือ สำนักงานใหญ่ธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งตั้งอยู่ที่คอนโคสต์ของเขตรัฐมนตรี แต่ปัจจุบันเป็นสำนักงานสาขาสลัดน้อย จัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี 2449 ส่วนสำนักงานแห่งที่สอง คือ สำนักงานใหญ่ของธนาคารวังหลัง อยู่ที่หน้าดินแดง บริเวณใกล้กับสาขาท่าดินแดงของธนาคารนี้ในปัจจุบัน ในเขตคลองสาน ซึ่งจัดตั้งเมื่อ ปี 2476 สำหรับสำนักงานสาขาแห่งแรก คือ สาขาราชดำเนิน ของธนาคารนครหลวงไทย จัดตั้งเมื่อปี 2485 ส่วนสาขาที่ 2 คือ สาขาสี่พระยาของธนาคารเดียวกัน จัดตั้งเมื่อปี 2487 และต่อนั้นก็มีการจัดตั้งกันเรื่อยมาดังปรากฏดังตารางในหน้าถัดไป

เมื่อสิ้นปี 2497 มีสำนักงานธนาคารพาณิชย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานครรวมทั้งสิ้น 22 แห่ง และในปี 2503 ธนาคารพาณิชย์ไทยได้ขยายเพิ่มอีกเป็น 92 แห่ง จะเห็นได้ว่า จำนวนสาขาเริ่มมีความแตกต่างกันมากขึ้นระหว่างธนาคารพาณิชย์ไทยด้วยกัน โดยธนาคารที่มีสาขาคั้งแต่ 10 แห่งขึ้นไปมี 4 ธนาคาร ธนาคารที่มีสำนักงานมากที่สุด คือ ธนาคารกสิกรไทยมี 17 แห่ง

เมื่อสิ้นปี 2506 ธนาคารพาณิชย์ได้จัดตั้งสำนักงานเพิ่มทุกธนาคาร ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่มตามจำนวนสำนักงาน คือ ธนาคารที่มีสำนักงานมาก ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทยและธนาคารกรุงเทพ ธนาคารที่มีสำนักงานปานกลาง (7 - 13 แห่ง) มี 7 ธนาคารคือ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารนครหลวงไทย ธนาคารกรุงไทย(ธนาคารมณฑลและธนาคารเกษตร เค็ม) ธนาคารศรีนคร สหธนาคารและธนาคารไทยพาณิชย์ ตามลำดับ ส่วนธนาคารที่เหลือมีไม่ถึง 6 แห่ง ดังในตารางที่ 14 และ 15

1.2 การจัดตั้งสำนักงานในส่วนภูมิภาค ธนาคารกรุงเทพได้จัดทำสถิติเกี่ยวกับการจัดตั้งสาขา ดังตารางที่ 15. จะเห็นได้ว่าเมื่อสิ้นปี 2504 ธนาคารที่มีจำนวนสาขามากที่สุด ได้แก่ ธนาคาร กรุงเทพพาณิชย์การมี 68 สาขา ซึ่งเป็นสาขาในเขตอำเภอเมือง 38 สาขา และอำเภอรอบนอก 28 สาขา โดยมีสาขาในกรุงเทพมหานครเพียง 2 สาขาเท่านั้น ธนาคารที่มีสาขารองลงมาคือ ธนาคารกรุงไทย(ธนาคารมณฑลและธนาคารเกษตร เค็ม) มี 64 แห่ง

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนสำนักงานสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทยเมื่อสิ้นปี 2485 - 2505 ในเขต
กรุงเทพมหานคร (หน่วย : แห่ง)

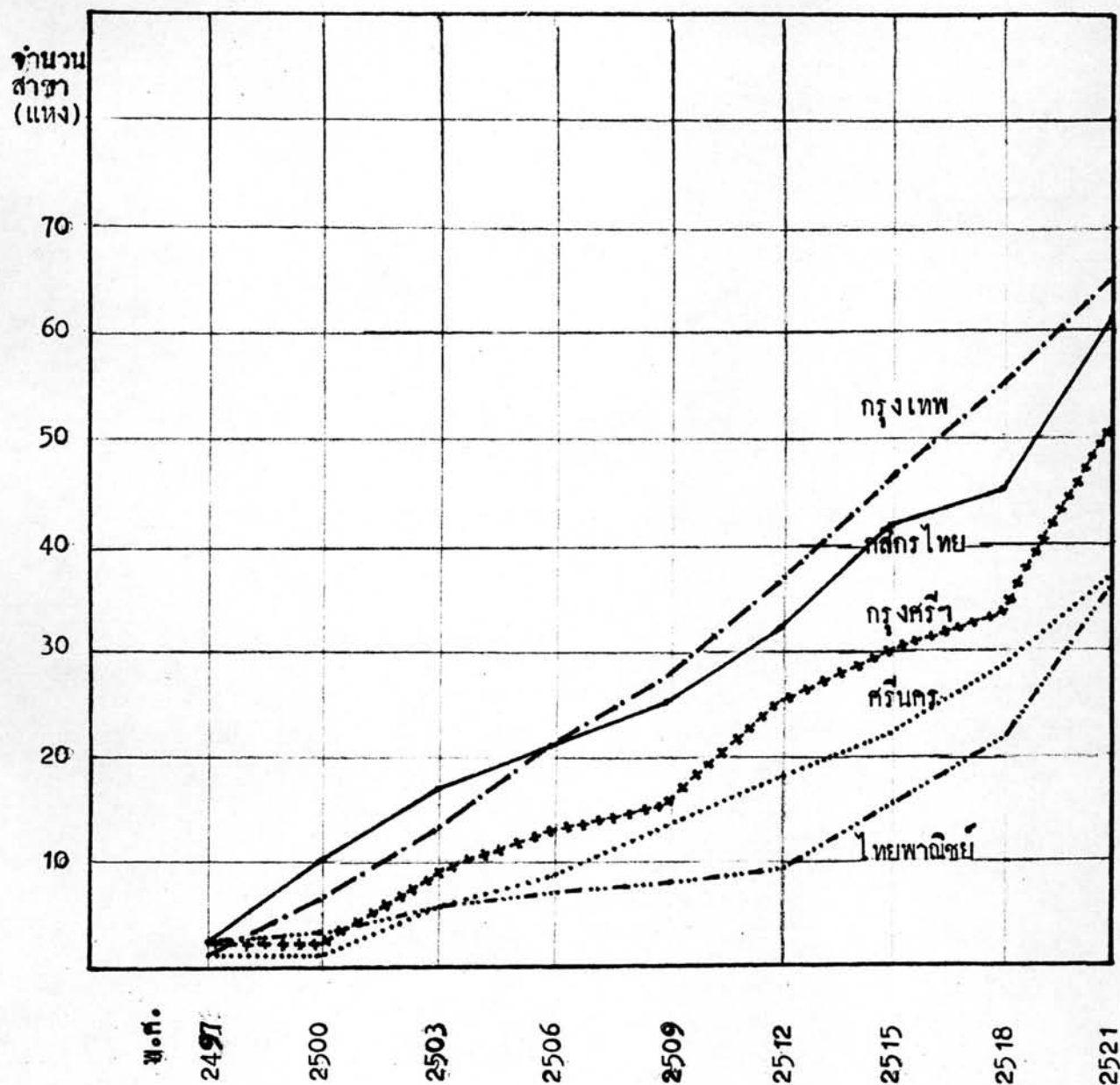
สิ้นปี	กรุงเทพ	ฉะเชิงเทรา	นครราชสีมา	ศรีอยุธยา	ไทย	นครหลวง	สห	ธนาคาร	ไทย	นคร	เชียงใหม่	ขอนแก่น	หนอง
2485	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
2486	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
2487	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
2488	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-
2489	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-
2490	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-
2491	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-
2492	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-
2493	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-
2494	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-
2495	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-
2496	-	-	-	-	-	2	2	1	-	-	-	1	-
2497	-	-	1	-	1	2	2	1	-	-	-	1	-
2498	1	-	1	-	2	3	2	1	1	-	-	1	-
2499	2	5	1	-	3	4	2	2	1	-	-	1	-
2500	5	7	1	-	3	5	3	2	1	-	-	1	-
2501	9	11	4	4	4	7	4	3	1	-	1	1	-
2502	11	14	7	5	5	7	5	5	1	-	2	1	1
2503	12	14	7	5	5	7	5	5	1	9	2	1	1
2504	12	15	11	6	5	7	5	5	1	12	3	2	1
2505	17	15	11	6	6	7	9	5	2	12	3	2	1

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อสิ้นปี 2523 และทุกช่วง 3 ปี ตั้งแต่สิ้นปี 2497-2521 (หน่วย : แห่ง)

ธนาคาร	สิ้นปี									
	2523	2521	2518	2515	2512	2509	2506	2503	2500	2497
กสิกรไทย	71	61	45	41	32	25	21	17	10	2
กรุงเทพ	69	65	55	46	36	27	21	13	6	1
กรุงศรีอยุธยา	55	51	34	30	25	15	13	8	2	2
ไทยพาณิชย์	41	36	22	15	9	7	7	6	4	2
ศรีนคร	40	37	29	22	18	13	8	6	1	1
กรุงไทย	31	22	18	12	11	10	9	10	8	4
สหธนาคาร	25	19	18	15	11	10	8	8	5	2
นครหลวงไทย	20	19	18	16	13	10	10	6	4	3
กรุงเทพพาณิชย์การ	20	14	11	9	7	5	4	2	2	1
ทหารไทย	17	15	11	8	3	3	2	1	1	-
มหานคร	14	14	14	14	13	13	13	10	1	1
ไทยทุน	12	12	10	9	6	5	4	3	1	1
เอเชียทวิสต์	10	10	10	7	3	1	-	-	-	-
เอเชีย	9	6	5	5	5	4	3	2	2	2
แหลมทอง	4	3	3	3	2	2	2	2	1	1
หวังหลี	4	3	2	1	1	1	1	1	1	1
รวม	442	387	305	253	195	151	126	92	46	23

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (แฉงนับจากสมุททะเลเบียนสำนักงานธนาคารพาณิชย์)

รูปที่ 3 แสดงจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทยซึ่งมีการจัดตั้งในอัตราที่สูง ในเขต กรุงเทพมหานคร ทุกช่วง 3 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 - 2521

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนสำนักงานสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานคร
เขตอำเภอเมือง และเขตอำเภอรอบนอก เมื่อสิ้นปี 2504 (หน่วย : แห่ง)

ธนาคาร	กรุงเทพ มหานคร	อำเภอ เมือง	อำเภอ รอบนอก	รวม
กรุงเทพฯพาณิชย์การ	2	38	28	68
กรุงไทย	8	40	16	64
นครหลวงไทย	5	30	23	58
มหานคร	12	22	10	44
กสิกรไทย	17	14	2	33
กรุงเทพ	12	10	2	24
กรุงศรีอยุธยา	11	11	2	24
ไทยพาณิชย์	5	7	—	12
สหธนาคาร	7	1	—	8
เอเชีย	2	4	2	8
ศรีนคร	6	—	—	6
ไทยทุน	3	1	—	4
แหลมทอง	1	—	—	1
ทหารไทย	—	—	—	—
เอเชียทรสต์	—	—	—	—
หวังหลี	—	—	—	—
รวม	91	178	85	354

ที่มา : ธนาคารกรุงเทพ (คิวเสชเบืองคน)

ธนาคารนครหลวงไทยมี 58 สาขา ธนาคารมหานครมี 44 สาขา ธนาคารกสิกรไทยมี 33 สาขา และธนาคารส่วนที่เหลือมีไม่เกินธนาคารละ 24 สาขา

จะเห็นว่าธนาคารที่มีสาขาคอนข้างมากคงกล่าวมีเพียง 5 ธนาคารเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสาขาในส่วนภูมิภาค นอกจากธนาคารกสิกรไทยที่มีสาขาในเขตกรุงเทพมหานครมากกว่าในส่วนภูมิภาค สำหรับการจัดตั้งของแต่ละธนาคารในแต่ละจังหวัดนั้นไม่มีข้อมูลเพียงพอ แต่ได้สอบถามผู้ที่มีหน้าที่ในค่านับหลายธนาคาร สรุปได้ว่าธนาคารที่มีสาขาคอนข้างมากเหล่านั้นส่วนใหญ่จะรวมอยู่ในจังหวัดที่เป็นหลักของแต่ละภาค โดยจะอยู่ในเขตอำเภอเมืองหรือในอำเภอรอบนอกที่มีความเจริญมากๆ เท่านั้น

2. การจัดตั้งสำนักงานในระยะหลัง (ตั้งแต่ ปี 2505)

หลังจากที่พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 เริ่มมีผลบังคับการจัดตั้งสาขาของธนาคารพาณิชย์ จะเห็นว่าสถิติการจัดตั้งเริ่มมีการจัดตั้งมากขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ ดังตารางที่ 16 โดยธนาคารที่มีการจัดตั้งทุกปีติดต่อกันจนถึงปี 2523 มี 2 ธนาคาร คือ ธนาคารกรุงเทพ และธนาคารกสิกรไทย ส่วนธนาคารที่เริ่มจัดตั้งทุกปีซึ่งเริ่มจากปี 2506 จนถึงปัจจุบัน (โดยปี 2505 ไม่ได้มีการจัดตั้งเหมือน 2 ธนาคารแรก) ได้แก่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยาและธนาคารศรีนคร สำหรับธนาคารกรุงไทยนั้นมีการยกเลิกสาขาลงถึง 10 แห่งในปี 2509 เนื่องจากธนาคารเดิมที่มารวมกันคือ ธนาคารมณฑลและธนาคารเกษตร มีปัญหาในการดำเนินงานจนรัฐบาลต้องเข้าช่วยเหลือรับเข้ามาดำเนินการเอง

เมื่อพิจารณาการจัดตั้งของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงปี 2505-2523 จะเห็นว่าในช่วงปี 2519-2521 จะมีการจัดตั้งเป็นอัตราที่สูง โดยเฉพาะธนาคารขนาดใหญ่ คือ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา และธนาคารไทยพาณิชย์ จัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่ทำให้อัตราการจัดตั้งของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยสูงผิดปกติไป ส่วนธนาคารขนาดกลางมี 3 ธนาคารที่มีการจัดตั้งในอัตราที่สูง ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ธนาคารศรีนคร ธนาคารทหารไทย มีเพียงธนาคารนครหลวงไทยและธนาคารมหานคร เท่านั้นที่มีการจัดตั้งคอนข้างต่ำ แต่สำหรับธนาคารขนาดเล็ก มีเพียงสหธนาคาร เทียวเท่านั้นที่มีการจัดตั้งสาขาคอนข้างสม่ำเสมอ นอกนั้นจัดตั้งน้อยมากในช่วงเวลา 18 ปี นี้ ยกเว้นธนาคาร เอเชียที่มีอัตราการจัดตั้งสูงมากในช่วงหลังตั้งแต่ปี 2519 เป็นต้นมา

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ไทยแต่ละธนาคารที่จัดตั้งในปี 2505-2523

	(หน่วย : แห่ง)															
	กรุงเทพ	กสิกรไทย	กรุงไทย	กรุงศรีอยุธยา	กรุงเทพฯพาณิชย์การ	ไทยพาณิชย์	นครหลวงไทย	สหธนาคาร	ศรีนคร	ทหารไทย	มหานคร	เอเซียทริสต์	เอเซีย	ไทยทุน	หวังดี	แหลมทอง
2505	11	4	-	-	-	5	7	-	-	-	2	-	-	-	-	-
2506	4	3	5	3	6	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
2507	6	3	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
2508	3	5	2	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
2509	6	3	(10)	2	1	-	1	2	2	1	1	-	1	-	-	-
2510	9	11	7	3	1	1	2	1	2	-	-	1	1	1	-	-
2511	8	5	-	7	1	1	3	3	1	3	-	-	1	-	-	-
2512	7	8	5	6	3	-	5	3	3	-	-	-	-	-	-	-
2513	6	6	3	3	-	2	2	5	5	3	1	-	3	-	-	-
2514	6	7	2	4	3	2	2	2	2	3	-	-	1	2	-	-
2515	13	10	-	7	2	2	1	3	3	3	-	-	3	1	-	1
2516	9	10	10	3	2	-	-	1	2	6	-	-	3	1	-	-
2517	10	7	11	3	6	12	4	1	3	4	-	-	5	-	1	-
2518	12	6	2	4	3	5	3	5	4	3	-	-	1	-	1	-
2519	42	26	3	29	10	23	5	9	5	7	-	5	5	1	1	-
2520	11	24	26	6	3	13	5	12	5	12	-	-	-	-	1	-
2521	16	24	7	17	5	19	1	5	4	8	-	6	-	2	-	-
2522	5	17	6	5	9	12	2	8	10	3	-	6	-	-	1	-
2523	35	10	4	1	5	11	-	5	6	8	-	8	-	-	1	1
สิ้นปี 2523	244	220	171	131	130	121	99	74	68	66	49	36	24	14	7	4

ที่มา : ธนาคารกรุงเทพและธนาคารแห่งประเทศไทย

2.1 การจัดตั้งสำนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร

จากตารางที่ 17 จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ ปี 2505 เป็นต้นมา ธนาคารขนาดใหญ่ 2 ธนาคารคือ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทยมีการจัดตั้งในอัตราที่สูง 3-4 แห่งต่อปี ส่วนธนาคารไทยพาณิชย์และธนาคารกรุงศรีอยุธยา มีการจัดตั้งที่สูงเฉพาะช่วงหลังๆ สำหรับธนาคารกรุงไทยมีการจัดตั้งค่อนข้างน้อย โดยเฉลี่ย 1-2 แห่งต่อปีซึ่งอยู่ในอัตราเดียวกับธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การและธนาคารนครหลวงซึ่งเป็นธนาคารขนาดกลาง แต่อย่างไรก็ตามธนาคารขนาดเล็กที่มีอัตราการจัดตั้งค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารขนาดเล็กด้วยกัน ได้แก่ สหธนาคาร ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 14 ที่กล่าวมาแล้ว ส่วนธนาคารที่เหลือ มีการจัดตั้งที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำมาก มีเพียง 1-2 แห่งต่อการจัดตั้งในแต่ละครั้ง โดย 2-3 ปีจะจัดตั้งครั้งหนึ่ง หรืออาจเว้นระยะนานกว่านั้น

จากตารางที่ 18 ซึ่งแสดงถึงจำนวนสำนักงานในแต่ละเขตของแต่ละธนาคารพาณิชย์ เมื่อสิ้นปี 2521 จะเห็นว่าธนาคารที่มีสำนักงานมากแห่งในเขตชั้นในและชั้นกลางได้แก่ธนาคารขนาดใหญ่เกือบทั้งหมด มีเพียงธนาคารศรีนครธนาคารเดียวที่เป็นธนาคารขนาดกลางที่มีสำนักงานจำนวนมากใกล้เคียงกันกับธนาคารขนาดใหญ่ แต่สำหรับในเขตชั้นนอกนั้นมีเพียงธนาคารกรุงเทพและธนาคารกสิกรไทยที่มีสาขาราชการละ 3 แห่ง นอกนั้นมีสำนักงาน 1-2 แห่งหรือไม่มีเลย โดยเฉพาะธนาคารขนาดเล็กมีเพียง สหธนาคาร เท่านั้นที่มีสำนักงานในเขตชั้นนอก

สำหรับโครงสร้างสถานที่ตั้งของแต่ละธนาคารพาณิชย์ซึ่งจัดตั้งตามย่านต่างๆ คือ

2.1.1 ธนาคารขนาดใหญ่

ธนาคารกรุงเทพ - โครงสร้างสถานที่ตั้งเมื่อสิ้นปี 2506 จะเห็นได้ว่ามีสำนักงานกระจายทั่วทุกทิศทางของสำนักงานใหญ่ซึ่งอยู่ที่ถนนเสื่อป่า เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย โดยจะอยู่รวมกันหนาแน่น เขตชั้นใน-วังพระนคร (เขตศูนย์กลางธุรกิจ) ดังที่แสดงไว้ในแผนที่ขนาดใหญ่ ส่วนการจัดตั้งทุกช่วง 3 ปีหลังจากนั้น ส่วนใหญ่เป็นการเชื่อมโยงในช่องว่างระหว่างสำนักงานเดิม แต่ในขณะเดียวกันก็แผ่ขยายสู่ชานเมืองตามย่านชุมนุมชนของหัวเมืองเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงปี 2519-2521 มีการจัดตั้งในลักษณะที่เป็นรูปวงแหวนล้อมรอบกลุ่มสำนักงานเดิม ทั้ง 8 ทิศทางในบริเวณที่เป็นย่านซึ่งจะออกสู่จังหวัดใกล้เคียงตามถนนที่เป็นทางหลวงไปต่างจังหวัด

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ไทยบางธนาคารที่จัดตั้งในแต่ละปี
ตั้งแต่ปี 2505-2523 ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย : แห่ง)

	กรุงเทพ	กรุงไทย	กสิกร ไทย	กรุงศรี อยุธยา	กท.พณ.	ไทยพาณิชย์	นครหลวง ไทย
สิ้นปี 2504	13	9	18	12	3	6	6
ในปี 2505	5	-	-	-	-	1	4
2506	3	-	3	1	1	-	-
2507	3	-	2	1	-	-	-
2508	1	1	2	1	-	-	-
2509	2	-	-	-	1	-	-
2510	-	-	3	3	1	1	-
2511	4	-	2	4	-	1	1
2512	5	1	2	3	1	-	2
2513	2	1	3	3	-	2	1
2514	4	-	5	2	2	2	1
2515	4	-	1	-	-	2	1
2516	2	1	3	1	-	-	-
2517	2	3	-	1	2	6	1
2518	5	2	1	2	-	1	1
2519	3	2	2	4	2	5	-
2520	3	1	3	3	1	3	-
2521	4	1	11	10	-	6	1
2522	2	5	8	3	3	3	1
2523	2	4	2	1	3	2	-
สิ้นปี 2523	69	31	71	55	20	41	20

ที่มา : ธนาคารกรุงเทพ และธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานครเมื่อสิ้นปี 2521 (หน่วย : แห่ง)

	รวม	กรุงเทพ	กสิกร ไทย	กรุงศรี อยุธยา	ศรีนคร	ไทย พาณิชย์	กรุงไทย	นครหลวง ไทย	เสถ ธนาคาร	ทหาร ไทย	กท. พณ.	มหา นคร	ไทย ทน	เอเซีย ทรัสต์	เอเซีย	แหลม ทอง	หวังหลี
กรุงเทพมหานคร	387	65	61	51	37	36	22	19	17	15	14	14	12	10	6	3	3
ก. เขตชั้นใน	277	45	38	40	24	25	18	15	14	7	11	13	8	8	6	2	3
ฝั่งธนบุรี																	
ธนบุรี	17	4	2	3	1	-	1	3	1	-	-	1	-	-	1	-	-
คลองสาน	12	2	1	3	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
บางกอกใหญ่	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
ฝั่งพระนคร 1																	
พระนคร	38	7	6	5	2	5	4	2	1	1	-	2	1	1	1	-	-
ป้อมปราบฯ	23	4	2	5	3	-	1	-	1	-	2	4	-	1	-	-	-
สัมพันธวงศ์	33	3	3	3	3	2	4	3	2	-	2	2	1	1	2	1	1
ฝั่งพระนคร 2																	
บางรัก	27	4	6	4	1	2	2	2	1	-	1	-	2	-	-	1	1
ปทุมวัน	28	5	3	4	3	1	2	2	-	1	-	2	2	1	2	-	-
พญาไท	43	6	5	5	5	7	1	3	4	3	2	1	-	1	-	-	-
ฝั่งพระนคร 3																	
ห้วยขวาง	8	1	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
กุสุม	25	5	4	3	3	3	1	-	2	1	2	-	1	-	-	-	-
ยานนาวา	20	4	4	3	1	2	1	-	2	1	-	1	1	-	-	-	-
ข. เขตชั้นกลาง	100	17	20	11	12	11	4	4	3	8	2	1	4	2	-	1	-
ฝั่งธนบุรี																	
บางกอกน้อย	17	4	3	2	2	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
ราษฎร์บูรณะ	4	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
ภาษีเจริญ	10	2	3	1	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
ฝั่งพระนคร																	
พระโขนง	43	6	8	4	6	5	2	2	1	2	2	1	1	2	-	1	-
บางกะปิ	9	1	1	1	2	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
บางเขน	17	3	4	3	2	1	-	1	-	1	-	-	2	-	-	-	-
ค. เขตชั้นนอก	10	3	3	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
ฝั่งธนบุรี																	
หนองแขม	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
คลองจั่น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
บางขุนเทียน	5	1	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ฝั่งพระนคร																	
สาครละมั่ง	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
มีนบุรี	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
หนองจอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : การสำรวจ

ธนาคารกสิกรไทย - มีลักษณะของโครงสร้างสถานที่ตั้งคล้ายกับของธนาคารกรุงเทพมาก ไม่ว่าจะเป็นจำนวนสำนักงานที่จัดตั้งในแต่ละช่วงปี การกระจายไปตามทิศทางการต่างๆ ก็จะได้เห็นได้จากแผนที่ขนาดใหญ่ ซึ่งจะเห็นว่าที่ใดมีธนาคารกสิกรไทยแล้ว บริเวณใกล้เคียงต้องมีธนาคารกรุงเทพอยู่เกือบทุกๆ แห่ง

ธนาคารกรุงไทย - มีโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงาน เมื่อสิ้นปี 2506 อยู่เป็นกลุ่มในเขตชั้นใน-วังพระนคร 1 โดยมีการกระจายไปตามหัวเมืองในขณะนั้นน้อยมาก และหลังจากนั้นก็มีการจัดตั้งเพิ่มขึ้นค่อนข้างน้อย นอกจากระยะช่วงหลังๆ จึงเริ่มมีการจัดตั้งมากขึ้นอีกในอัตราเร่งที่สูง จนถึงปี 2523 จะเห็นได้ว่าเริ่มมีการกระจายออกสู่ชานเมืองบ้างแล้ว แต่ก็ยังถือว่าส่วนใหญ่ยังอยู่ไม่ห่างจากกลุ่มสาขาเดิมมากนัก

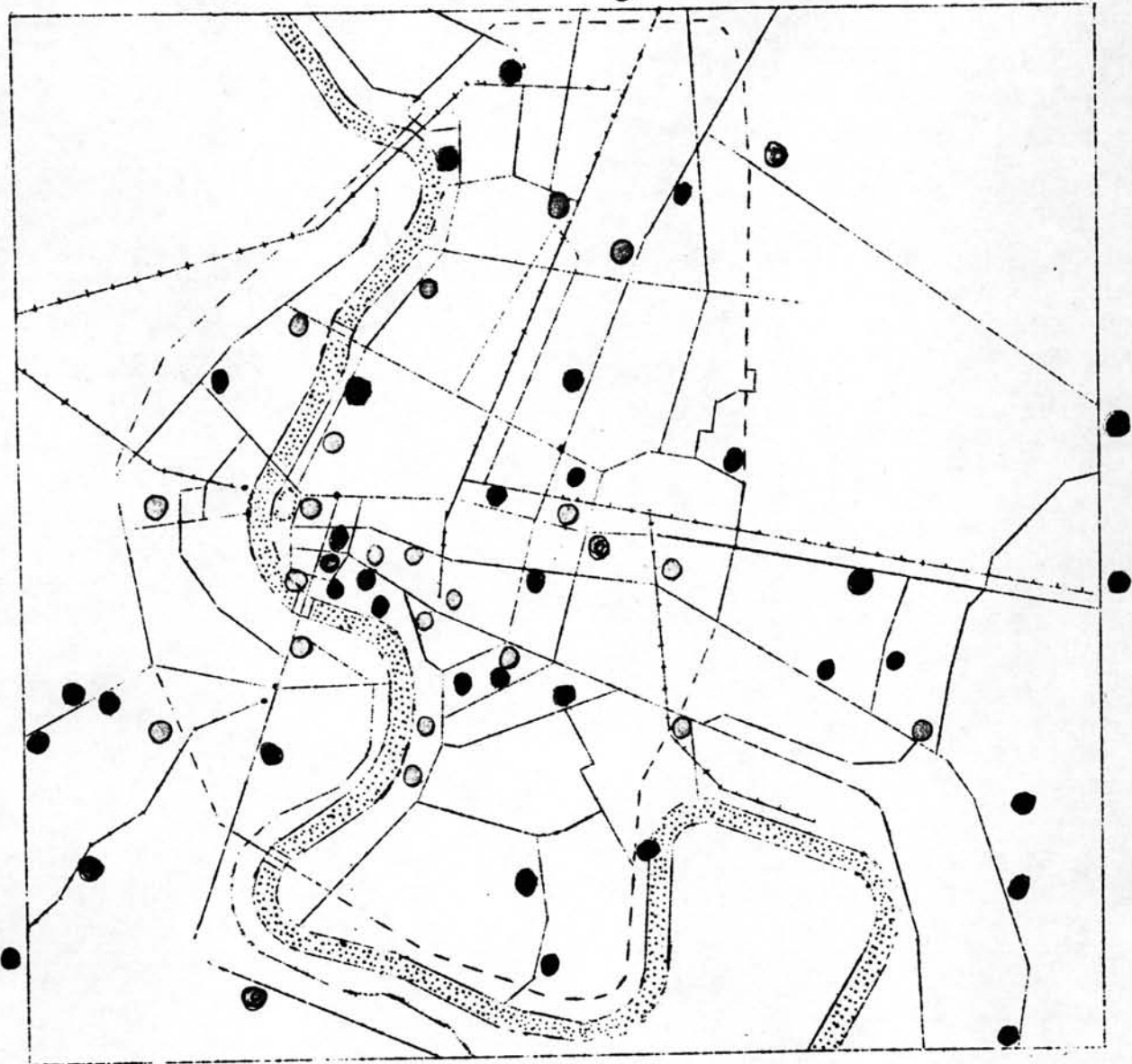
ธนาคารไทยพาณิชย์ - มีโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงาน ในระยะแรกๆ อยู่ในย่านใจกลางเมืองเกือบทั้งหมด เมื่อสิ้นปี 2506 หลังจากนั้นก็จัดตั้งเพิ่มไม่มากนัก แต่จะจัดตั้งในอัตราสูงมากในช่วง 6 ปีหลัง (สิ้นปี 2517-2521) จนเมื่อสิ้นปี 2521 มีโครงสร้างสถานที่ตั้งกระจายไปทั่วทุกทิศทาง เหมือนกับธนาคารกรุงเทพและธนาคารกสิกรไทย ต่างกันเพียงระยะทางระหว่างสำนักงานโดยเฉลี่ยแล้วไม่อยู่ใกล้กันมากนักและยังไม่มีการจัดตั้งไปสู่เขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา - มีการจัดตั้งสำนักงานในลักษณะที่ค่อยกระจายสู่เขตชานเมืองเห็นอย่างไ้ชัด ตั้งแต่สิ้นปี 2506 จนถึงปี 2519 แต่ในช่วงหลังสุดแทนที่จะขยายออกไปกลับเป็นการจัดตั้งในย่านใจกลางเมือง โดยเฉพาะในเขตชั้นใน-วังพระนคร 1 - 2 ในระหว่างปี 2519-2521 ซึ่งเป็นลักษณะตรงกันข้ามกับธนาคารขนาดใหญ่ธนาคารอื่น

2.1.2 ธนาคารขนาดกลาง

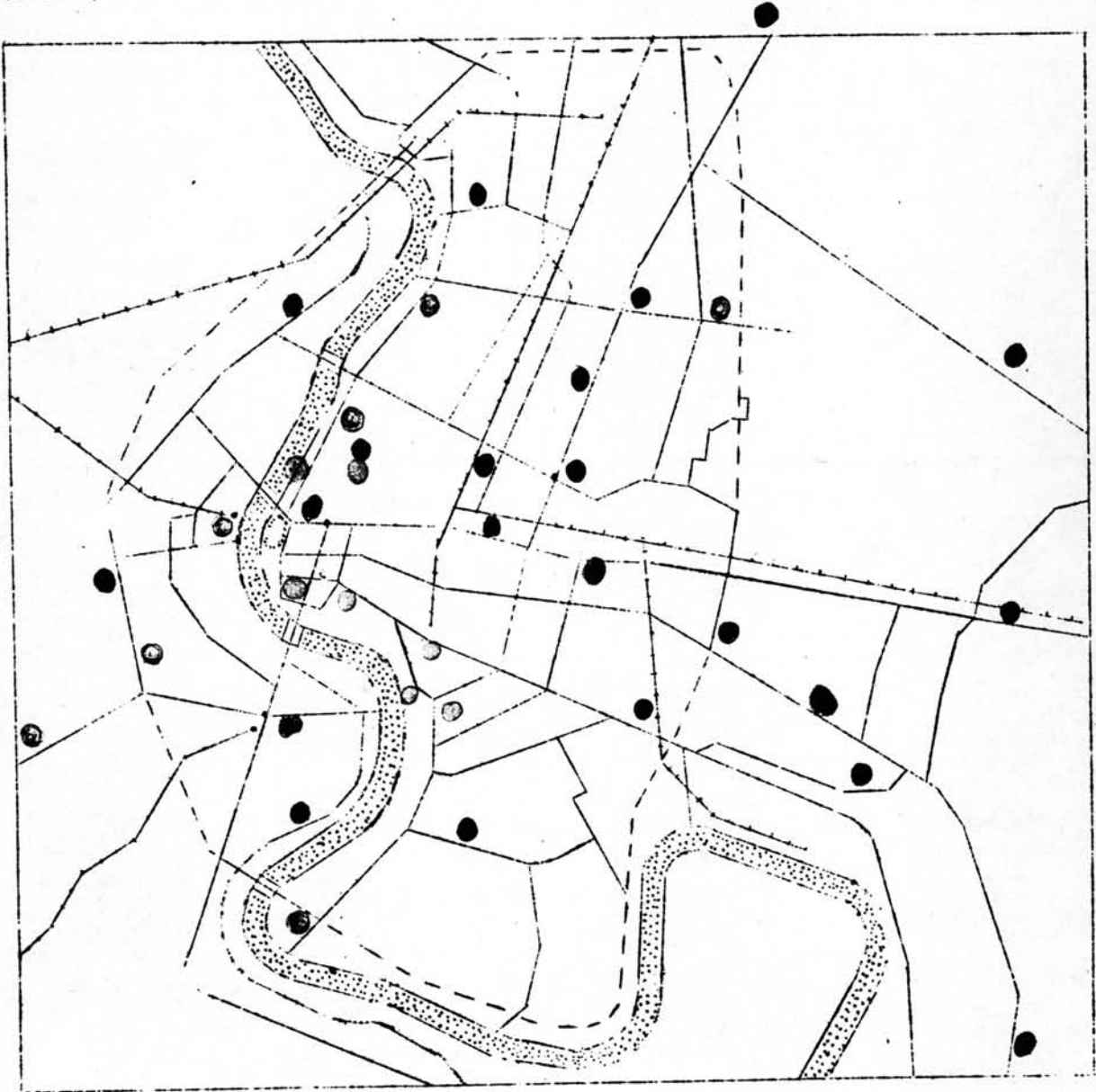
ธนาคารศรีนคร - เป็นธนาคารขนาดกลางธนาคารเดียวที่มีจำนวนสำนักงานที่จัดตั้งคล้ายธนาคารขนาดใหญ่ คือ ธนาคารไทยพาณิชย์ ต่างกันเพียงธนาคารศรีนครมีการจัดตั้งในอัตราสม่ำเสมอเกือบทุกๆ ช่วงปี และมีการกระจายสู่เขตชานเมืองเด่นชัดกว่า กล่าวคือ สำนักงานแต่ละแห่งจะอยู่ห่างกันพอสมควร ซึ่งมีการกระจายไปทั่วทุกทิศทางในเขตชั้นในและเขตชั้นกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง ปี 2519-2521 มีการจัดตั้งในเขตที่เป็นชานเมืองออกสู่จังหวัดใกล้เคียง

ธนาคารกสิกรไทย

แผนที่ 2 แสดงโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารกสิกรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร
(โปรดดูรายละเอียดในแผนที่หน้า 219)

ธนาคารไทยพาณิชย์

แผนที่ 3 แสดงโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารไทยพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานคร
(ไปรคกรายละเอียดในแผนที่หน้า 219)

ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การและธนาคารนครหลวงไทย - ทั้งสองธนาคารนี้มีการจัดตั้งสำนักงานคล้ายกันมาก คือ จะมีสถานที่ตั้งสำนักงานคอนข้างจะอยู่ห่างกัน และมีจำนวนที่จัดตั้งในแต่ละช่วงปีมีจำนวนไม่คอยมาก โดยจะจัดตั้งทีละเล็กทีละน้อยสะสมเรื่อยๆ มา ซึ่งจะมีการกระจายไปในเขตชานเมืองบ้างในเฉพาะบางทิศทางซึ่งมีถนนออกไปสู่จังหวัดใกล้เคียง แต่ก็มีการจัดตั้งในท้องที่ไกลจากแหล่งชุมชนหนาแน่น เช่น มีนบุรี และถนนพัฒนาการ เป็นต้น

ธนาคารมหานคร - มีการจัดตั้งเฉพาะปี 2503-4 เท่านั้น ซึ่งต่อมาได้เพียงย้ายสำนักงานใหญ่มาอยู่ที่ย่านสวนมะลิ สำหรับโครงสร้างสถานที่ตั้ง ส่วนใหญ่อยู่ในย่านใจกลางเมืองเท่านั้น และมีเพียง 3 แห่งที่อยู่คอนข้างไกลจากกลุ่มสำนักงานเดิม

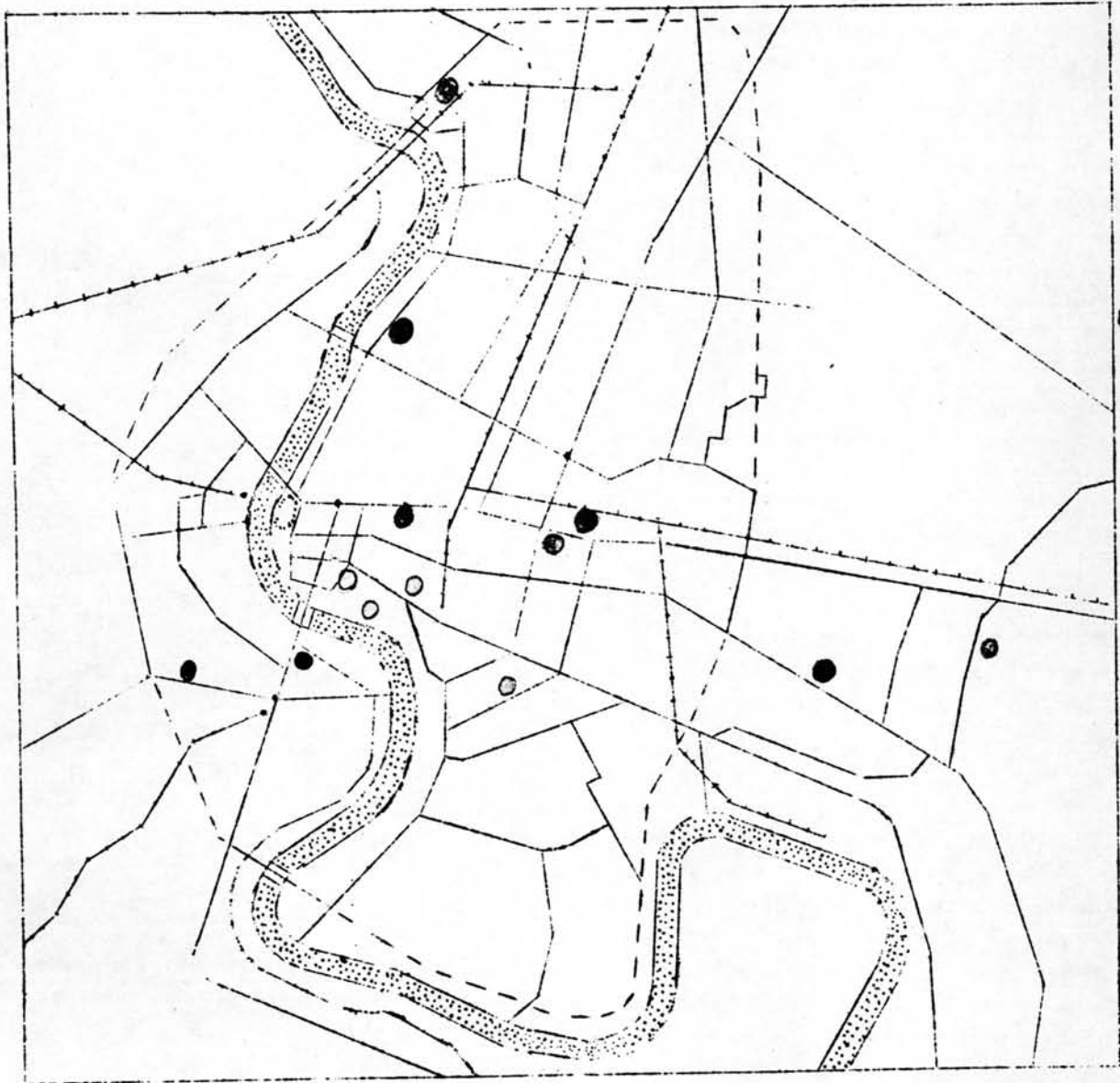
ธนาคารทหารไทย เป็นธนาคารที่มีการจัดตั้งสำนักงานส่วนใหญ่ในเขตชานเมือง โดยแยกกันอยู่เป็นกลุ่มๆ 4 ทิศทาง ได้แก่ เหนือ ใต้ ตะวันออก และตะวันตก ซึ่งจะเห็นว่าในเขตที่มีการพาณิชย์อยู่หนาแน่นทั้ง เขตชั้นใน-ฝั่งพระนครและ 2 เกือบไม่มีสำนักงานอยู่เลย นอกจากสาขาที่ตั้งมานานแล้วและสำนักงานใหญ่เท่านั้น

2.1.3 ธนาคารขนาดเล็ก

สหธนาคารและธนาคารไทยทุน - ทั้งสองธนาคารเป็นธนาคารขนาดเล็กที่ถือได้ว่ามีโครงสร้างกระจายไปทั่วกรุงเทพมหานคร เกือบทุกทิศทาง ถึงแม้ว่า สำนักงานแต่ละแห่งจะอยู่ห่างกันมากก็ตาม โดยสำนักงานจะอยู่ในย่านที่มีความเจริญที่สุดของแต่ละเขตเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีที่อยู่ไกลมาบ้างเหมือนกัน เช่น ตลาดน้ำวัดไทร ถนนงามวงศ์วาน ภาษีเจริญ ซึ่งจะเห็นได้ว่าธนาคารขนาดใหญ่บางธนาคารยังไม่ขยายไปถึง แต่ธนาคารขนาดเล็กนี้ขยายไปถึงก่อน

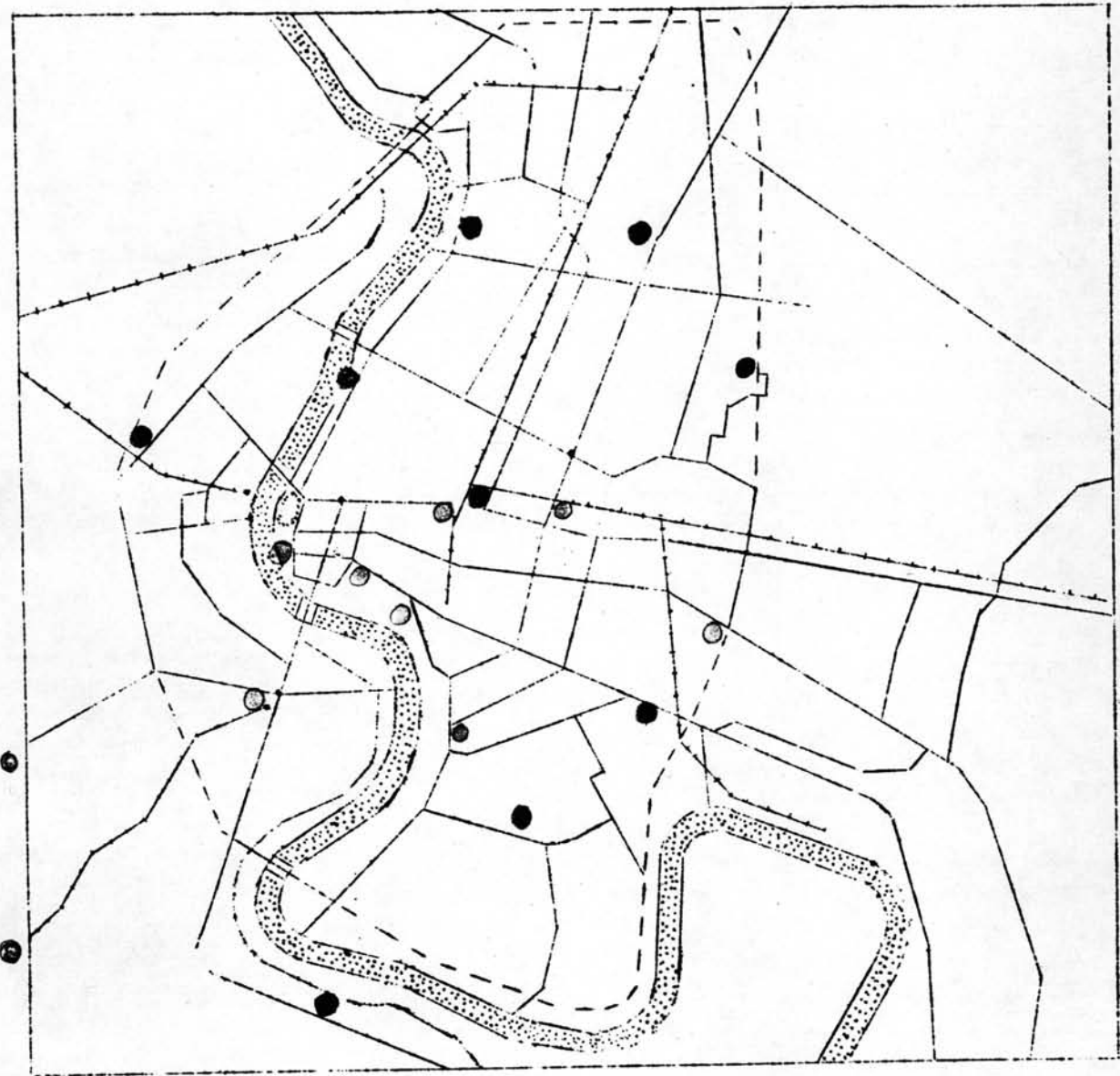
ธนาคาร เอเชียทรัสต์และธนาคาร เอเชีย - ทั้งสองธนาคารมีการจัดตั้งเฉพาะในเขตใจกลางเมือง เป็นเพียงหย่อมหนึ่งๆ เท่านั้น โดยแต่ละแห่งห่างกันไม่มากนักอยู่ท่ามกลางใจกลางเมือง ยกเว้นบางสำนักงานของธนาคาร เอเชียทรัสต์ที่มีการขยายสู่เขตชานเมืองในทิศทางทิศตะวันออก ตามแนวถนนสุขุมวิท แต่อย่างไรก็ตามธนาคาร เอเชียมีการจัดตั้งสำนักงานในระยะหลังนี้คอนข้างมากกว่าช่วงปีแรก โดยเฉพาะช่วงปี 2520-2523. เริ่มขยายสู่ชานเมืองบ้างแล้ว แต่ไกลจากกลุ่มสำนักงานเดิมเท่าใดนัก

ธนาคารกรุงเทพ พานิชย์การ

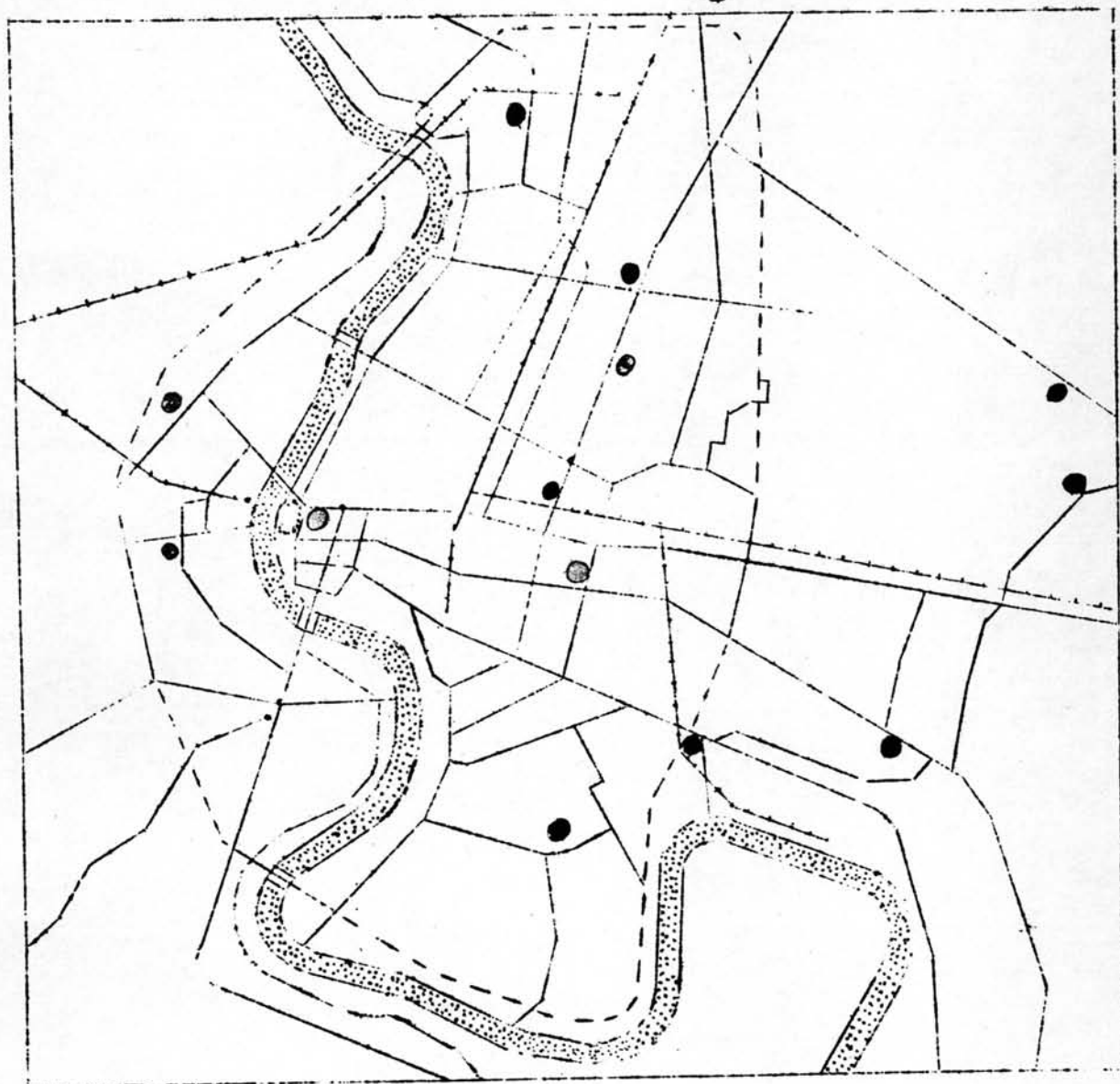
แผนที่ 4 แสดงโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารกรุงเทพพานิชย์การในเขตกรุงเทพมหานคร
(ไปรคดูรายละเอียดในแผนที่หน้า 219)

สหกรณ์การ

แผนที่ 5 แสดงโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของสหกรณ์การในเขตกรุงเทพมหานคร
(ไปรษณูปรับละเอียดในแผนที่หน้า 219)

ธนาคารทหารไทย

แผนที่ 6 แสดงโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารทหารไทยในเขตกรุงเทพมหานคร
(โปรดดูรายละเอียดในแผนที่หน้า 219)

ธนาคารหวังหลีและธนาคารแหลมทอง - มีการจัดตั้งที่ต่ำมาก โดยจะอยู่ในย่านที่เป็นแหล่งชุมนุมชนขนาดใหญ่เท่านั้น

2.2 การจัดตั้งสำนักงานในส่วนภูมิภาค

คงได้กล่าวมาแล้วว่า การจัดตั้งสำนักงานในส่วนภูมิภาคมีอัตราที่สูงในช่วงตั้งแต่สิ้นปี 2515 - 2521 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วง 3 ปีหลัง (2519-2521) มีอัตราที่สูงกว่าปกติมาก ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 11 ฉะนั้นจึงจะศึกษาถึงการจัดตั้งสำนักงานของธนาคารในช่วงนี้ ตามแผนที่ ในหน้าถัดไป (จำนวนสำนักงานที่จัดตั้งขึ้นนี้ได้จากธนาคารกรุงเทพ)

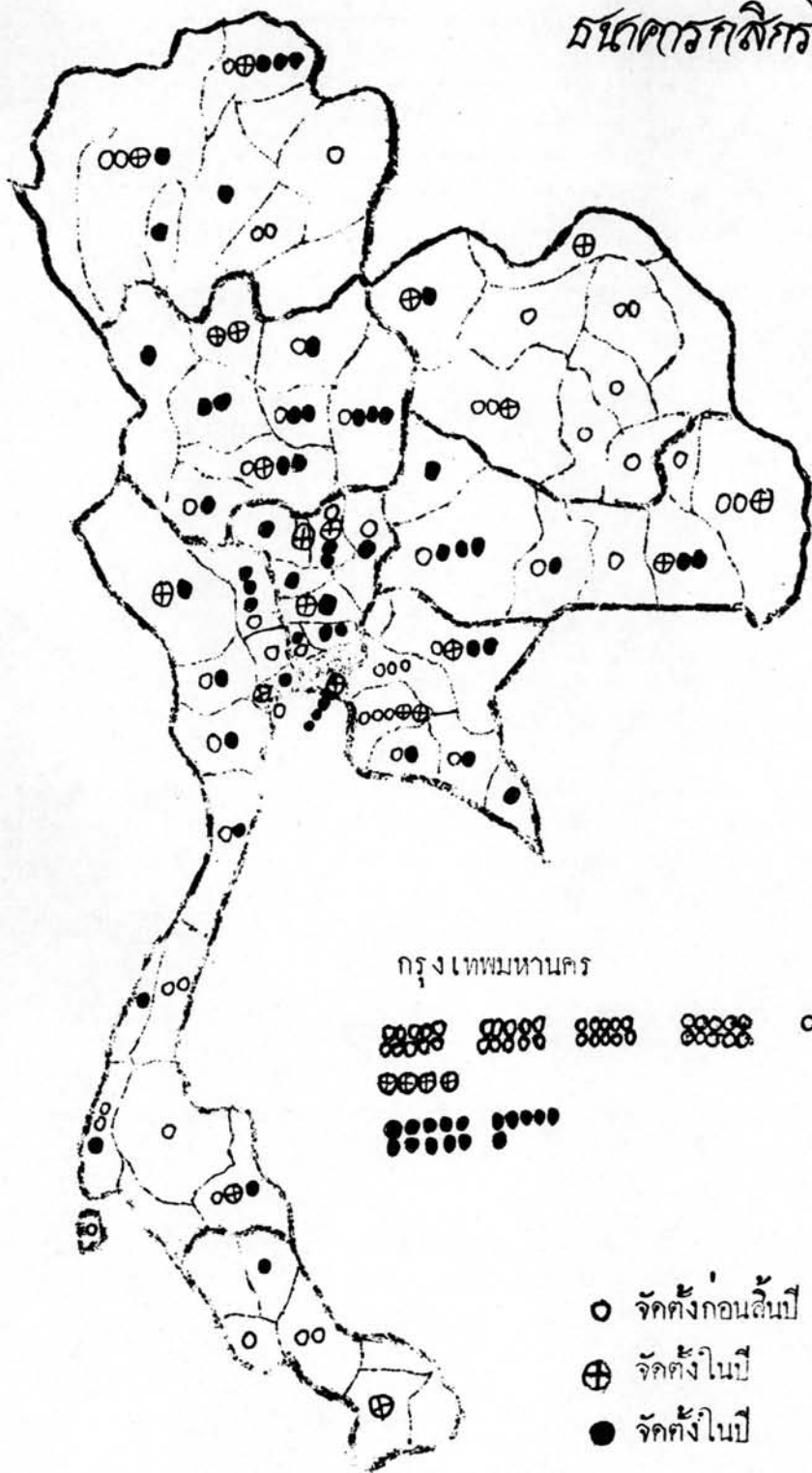
โดยสัญลักษณ์ วงแหวนแทนการจัดตั้งสำนักงานก่อนสิ้นปี 2515 ส่วนวงแหวนที่ปรากฏข้างในแทนการจัดตั้งในช่วงปี 2516-2518 และจุดคำทับแทนการจัดตั้งในช่วงปี 2519-2521 จะได้อธิบายดังต่อไปนี้

2.2.1 ธนาคารขนาดใหญ่

ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทยและธนาคารกสิกรไทย - ทั้งสามธนาคารนี้มีการจัดตั้งในลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือ ต้องการใหม่จำนวนสำนักงานให้ครบทุกจังหวัดก่อน โดยให้ภายในจังหวัดนั้นอาจจะมีจำนวนสำนักงาน 1-3 แห่ง แต่ถ้าเป็นจังหวัดใหญ่ก็ให้มากกว่านั้น อาจจะเป็น 4-6 แห่งหรือมากกว่า ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับกรุงเทพมหานคร จังหวัดเดียว (ดังที่แสดงไว้บริเวณอาวไทยของแผนที่) ในช่วงเดียวกันจะเห็นช่องแตกต่างของจำนวนสำนักงานที่จัดตั้งได้ชัดเจน

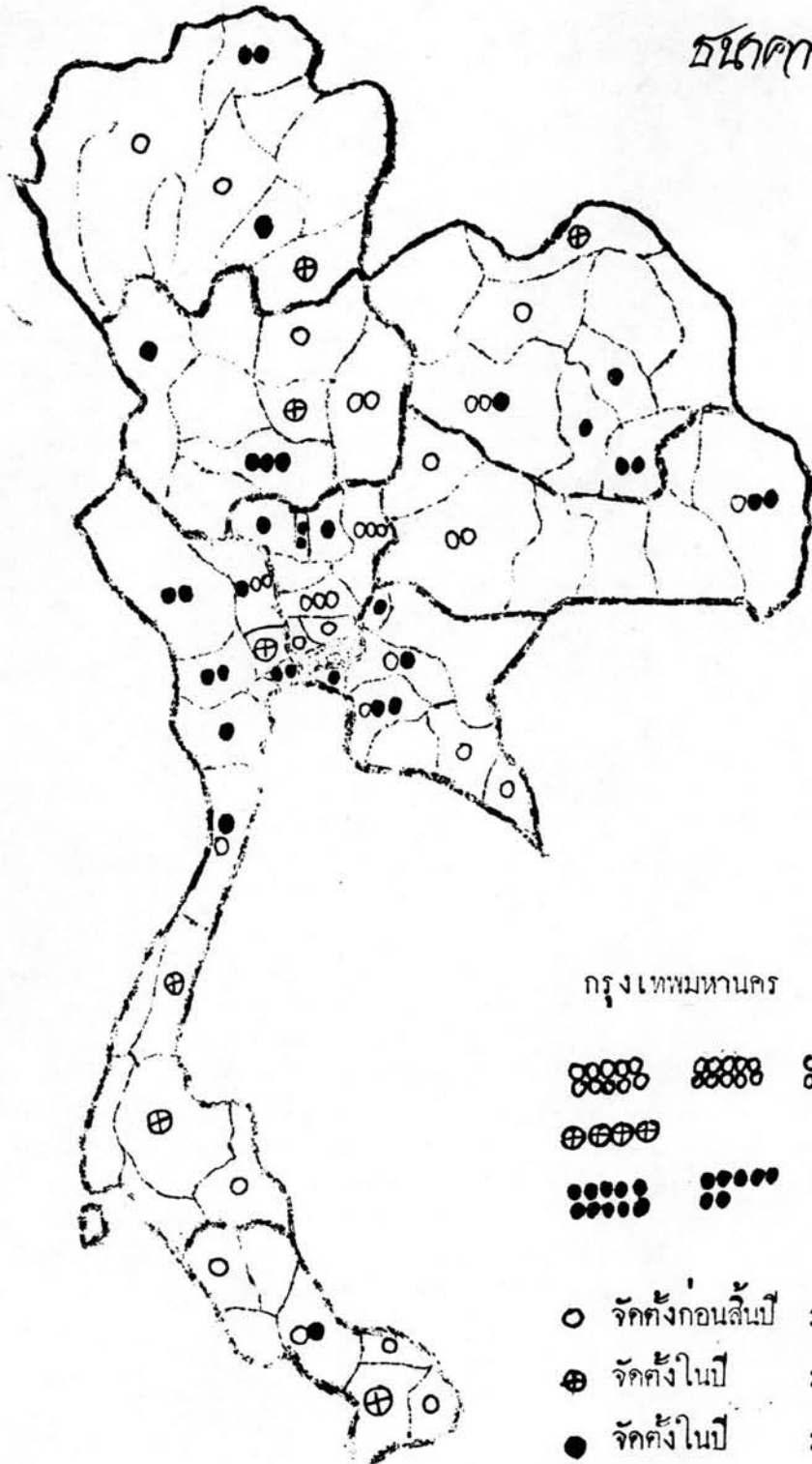
ธนาคารไทยพาณิชย์และธนาคารกรุงศรีอยุธยา - ทั้งสองธนาคารนี้มีการจัดตั้งมากเฉพาะ 6 ปีหลังนี้ โดยมีการจัดตั้งก่อนมีเดือนธันวาคม เมื่อเปรียบเทียบกับ 3 ธนาคารแรก ซึ่งการจัดตั้งจะยึดถือหลักเช่นเดียวกันกับข้างต้น ทั้งสองธนาคารนี้มีข้อแตกต่างกันที่ธนาคารกรุงศรีอยุธยามีการจัดตั้งในช่วง 3 ปีหลัง เฉพาะบริเวณภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ แต่ธนาคารไทยพาณิชย์จะมีการกระจายไปตามทั่วทุกภาค ส่วนข้อที่เหมือนกันก็คือ ในแต่ละจังหวัดจะมีสำนักงาน 1-2 แห่งเป็นส่วนใหญ่

ธนาคารกสิกรไทย

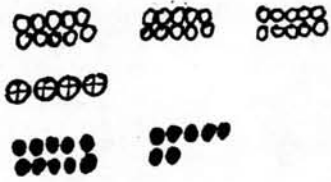

แผนที่ 7 แสดงโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารกสิกรไทยในแต่ละจังหวัด

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา

กรุงเทพมหานคร

○	จัดตั้งก่อนสิ้นปี	25 15		
⊕	จัดตั้งในปี	25 16	25 17	25 18
●	จัดตั้งในปี	25 19	25 20	25 21

แผนที่ 8 แสดงโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารกรุงศรีอยุธยาในแต่ละจังหวัด

2.2.2 ธนาคารขนาดกลาง

ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การและธนาคารนครหลวงไทย - ธนาคารทั้งสองแห่งนี้ มีการจัดตั้งที่แตกต่างจากธนาคารขนาดใหญ่ข้างต้น คือ จะจัดตั้งในจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกัน กับที่มีสำนักงานอยู่แล้วและจัดตั้งในจังหวัดเดิมนั้นในมากขึ้นอีก โดยไม่จำเป็นต้องเป็นจังหวัดใหญ่ ก่อน หรือ จังหวัดที่ธนาคารตนเองยังไม่มีสำนักงานอยู่ ไม่ได้เนิ่นถึงว่า จะให้ครบทุกจังหวัด ก่อนแล้วจึงค่อยเพิ่มในจังหวัดเห็นสมควร

ธนาคารศรีนครและธนาคารมหานคร - ธนาคารศรีนครมีการจัดตั้งสำนักงานใน ส่วนภูมิภาคน้อยมากโดยเลือกเฉพาะในจังหวัดที่เป็นจังหวัดใหญ่ๆก่อนจัดตั้งในจังหวัดอื่นของภาค สำหรับธนาคารมหานครก็เช่นเดียวกัน ต่างกันที่ว่ามีจำนวนจังหวัดมากกว่า ซึ่งธนาคารมหานคร นี้จัดได้ว่า เป็นธนาคารที่มีการจัดตั้งค่าที่สุดของธนาคารขนาดกลาง

ธนาคารทหารไทย - มีการจัดตั้งในช่วงระยะ 6 ปีหลังนี้มากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนสำนักงานที่มีอยู่เดิม โดยจัดตั้งจังหวัดละสำนักงานเป็นส่วนใหญ่ มีจังหวัดนครราชสีมาจังหวัดเดียวที่มีจำนวนมากถึง 5 แห่ง ส่วนการกระจายแยกไปตามทั้งจังหวัดใหญ่และจังหวัดเล็ก สำหรับธนาคารนี้จะเห็นได้ว่า จะจัดตั้งในจังหวัดที่มีกำลังทหารตั้งอยู่ก่อนเป็นส่วนใหญ่

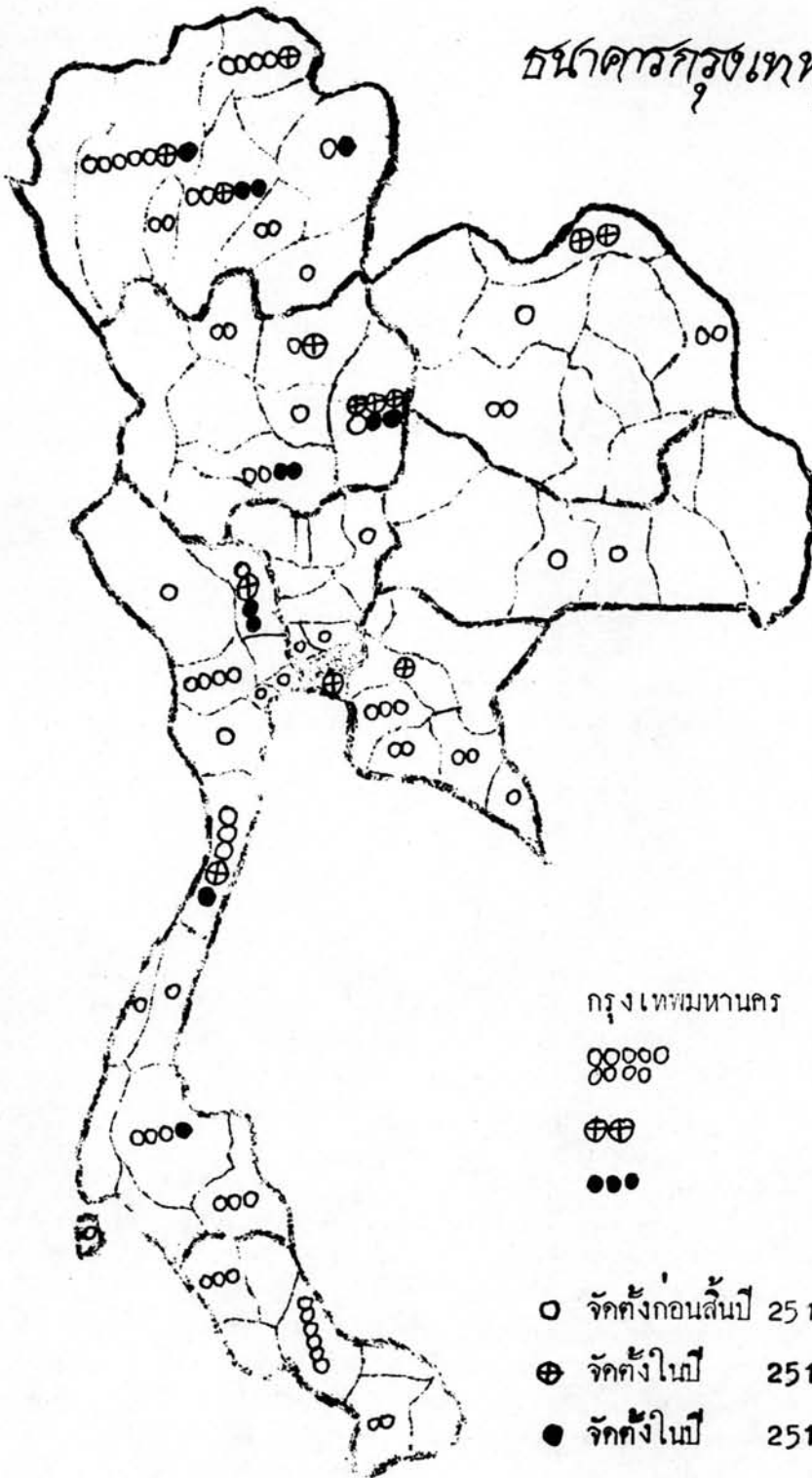
2.2.3 ธนาคารขนาดเล็ก

สหธนาคาร - จะเห็นได้ว่าสำนักงานในแต่ละจังหวัดจะมี 1-2 แห่งเกือบทั้งหมด ไม่ว่าจะ เป็นจังหวัดเล็กหรือใหญ่ ฉะนั้นจึงมีจำนวนจังหวัดมากเมื่อเทียบกับธนาคารที่มีสำนักงานใกล้เคียงกัน

ธนาคาร เอเชียทรัสต์และธนาคาร เอเชีย - มีหลักเช่นเดียวกับธนาคารศรีนคร คือจัดตั้งค่อนข้างน้อย เลือกเฉพาะในจังหวัดใหญ่เท่านั้น

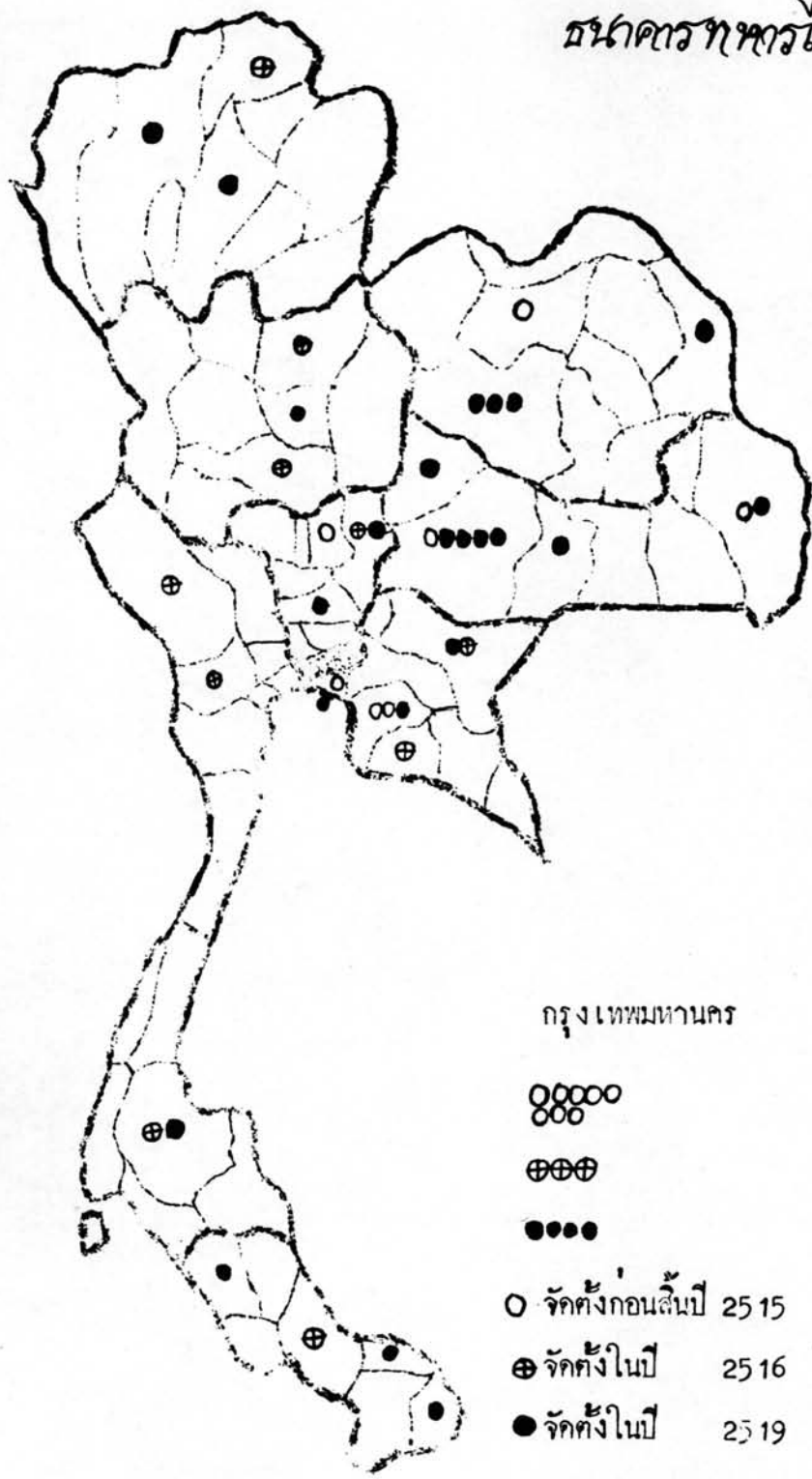
ธนาคารไทยทุน ธนาคารแหลมทองและธนาคารหวังหลี มีการจัดตั้งที่น้อยมาก คือมี 1-2 จังหวัดเท่านั้น จังหวัดละสำนักงาน โดยเฉพาะธนาคารแหลมทองไม่มีสำนักงานในส่วนภูมิภาคเลย

ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ

แผนที่ 9 แสดงโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การในแต่ละจังหวัด

ธนาคารทหารไทย

กรุงเทพมหานคร

○○○○○
○○○

⊕⊕⊕

●●●●

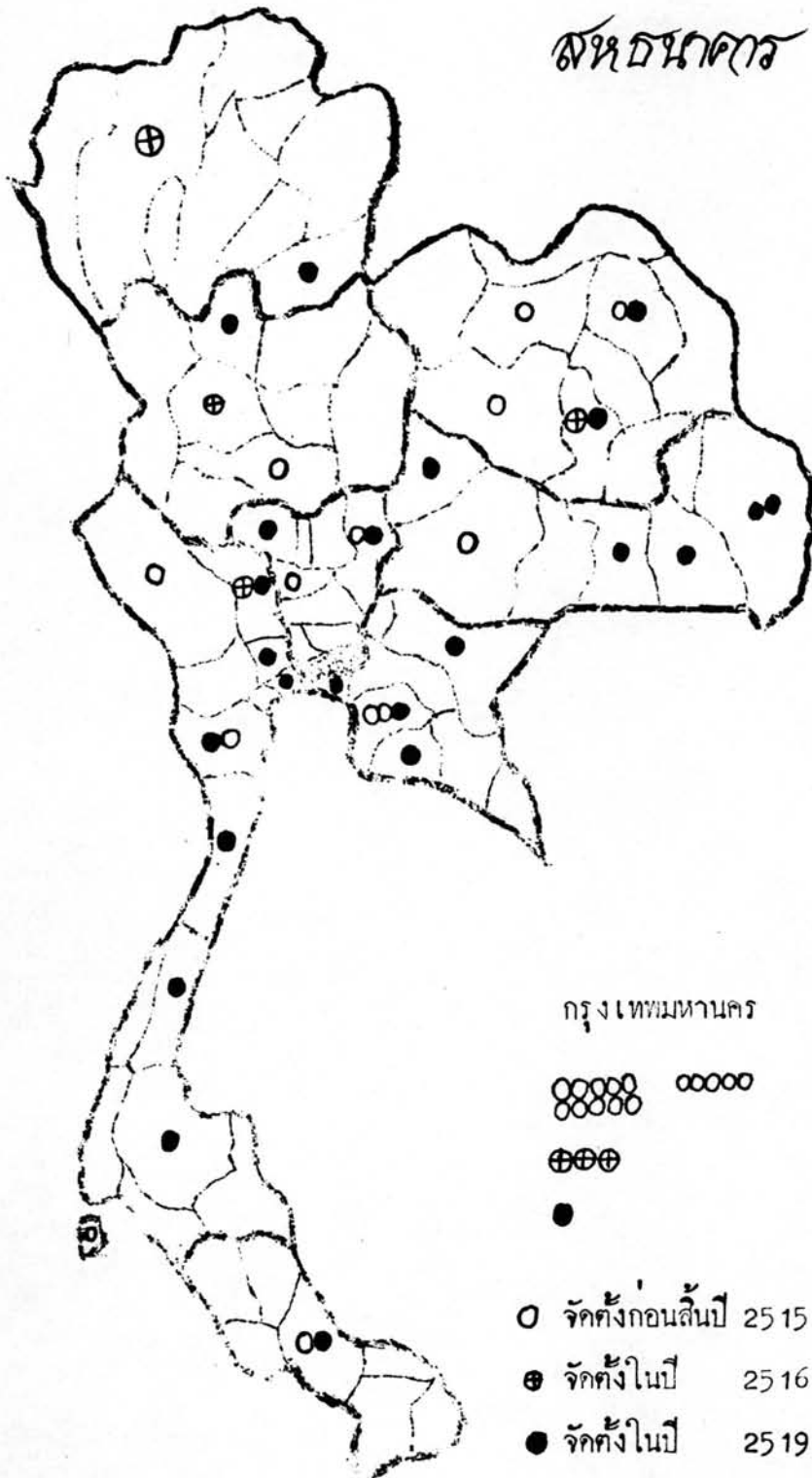
○ จัดตั้งก่อนสิ้นปี 25 15

⊕ จัดตั้งในปี 25 16 25 17 25 18

● จัดตั้งในปี 25 19 25 20 25 21

แผนที่ 10 แสดงโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารทหารไทยในแต่ละจังหวัด

สหธนาคาร

แผนที่ 11 แสดงโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของสหธนาคารในแต่ละจังหวัด

แนวความคิดเกี่ยวกับโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานสาขา

คงได้วิเคราะห์ข้างต้นแล้วว่าโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ไทย ทั้งระบบส่วนหนึ่ง และ แยกเป็นแต่ละธนาคารพาณิชย์ไทยอีกส่วนหนึ่ง จึงขอสรุปเป็นแนวความคิดเบื้องต้น เกี่ยวกับโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทย ดังนี้

1. โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร

- เป็นจังหวัดที่มีสาขามากที่สุด โดยเฉพาะธนาคารขนาดใหญ่ทุกธนาคารมีการจัดตั้งกระจายไปทั่วทุกทิศทาง ในย่านที่เป็นแหล่งชุมนุมชนที่หนาแน่นทุกแห่ง ส่วนธนาคารขนาดกลาง มีการจัดตั้งในอัตราน้อยลงมากลดหลั่นตามขนาดของธนาคาร แต่สำหรับธนาคารขนาดเล็กส่วนใหญ่ มีการจัดตั้งเฉพาะในย่านใจกลางเมือง

- การจัดตั้งสาขาในแต่ละช่วงเวลาทุกระยะ 3 ปี ตั้งแต่สิ้นปี 2505 เป็นต้นมา จะมีลักษณะค่อยๆขยายจากเขตชั้นใน-ฝั่งพระนคร 1 ไปยังเขตชั้นใน-ฝั่งพระนคร 2 และ 3 มากตามลำดับ ส่วนเขตชั้นใน-ฝั่งธนบุรี มีการจัดตั้งต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับฝั่งพระนคร 1-2-3 ส่วนในเขตชั้นกลาง มีการจัดตั้งสูงมากในเขตพระโขนงซึ่งเป็นเขตพระโขนงชั้นในได้แก่ แขวงคลองเตย คลองตัน และพระโขนง สำหรับเขตชั้นนอกนั้นมีการจัดตั้งที่ต่ำมาก มีเพียง 10 แห่งเท่านั้นเมื่อสิ้นปี 2521

2. โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานสาขาในส่วนภูมิภาค

- จะมีการจัดตั้งเป็น 3 ลักษณะคือ ให้ครบทุกจังหวัดก่อนถึงแม้จะมีสำนักงานในแต่ละจังหวัดจะมีน้อยก็ตามโดยไม่คำนึงถึงว่าเป็นจังหวัดใหญ่หรือเล็ก การจัดตั้งวิธีต่อมาคือจัดตั้งเป็นกลุ่มจังหวัดในบริเวณใกล้เคียงเท่านั้นโดยให้มีจำนวนสำนักงานในแต่ละจังหวัดที่ธนาคารนั้นมีสาขาอยู่นั้นให้มีจำนวนมากไว้ก่อน ถึงแม้จะไม่มีสาขาในบางจังหวัดก็ตาม กล่าวคือมีนโยบายว่าที่ไหนดีก็จัดตั้งที่นั่น โดยไม่คำนึงถึงว่าจะให้ครบทั้ง 72 จังหวัด สำหรับการจัดตั้งวิธีสุดท้ายคือ จัดตั้งเฉพาะในจังหวัดใหญ่และเป็นจังหวัดหลักของแต่ละภาค ซึ่งต่างจากวิธีที่ 2 ซึ่งจัดตั้งในจังหวัดเล็กๆก็ได้

- โครงสร้างสถานที่ตั้งของแต่ละย่านในวงจำกัด คือ ถ้าเป็นในอภเภอเมืองก็จะอยู่ในย่านเดียวกันเนื่องจากมีถนนไม่กี่สาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอำเภอรอบนอกยิ่งจะอยู่ชิดกันมาก ฉะนั้นการวิเคราะห์สถานที่ตั้งในแต่ละย่านจึงง่ายมากเมื่อเทียบกับในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ลักษณะของโครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานสาขาในแต่ละช่วงเวลา

ในการเลือกจัดตั้งสำนักงานสาขาของแต่ละช่วงเช่น ช่วงระยะ 3 ปี หรือ 5 ปี หรือ 10 ปี ธนาคารพาณิชย์จะมีแผนการที่จะกำหนดโครงสร้างสถานที่ตั้งให้เป็นไปตามนโยบายของธนาคารนั้น ซึ่งถ้าจะจัดกลุ่มและกำหนดชื่อของลักษณะของโครงสร้างที่จัดตั้งในอดีตแล้ว ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดตั้งสาขาของธนาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานครได้เป็น 5 ลักษณะดังนี้

3.1 ลักษณะเรียงแถวหน้ากระดาน มีลักษณะโครงสร้าง ซึ่งมีสถานที่ตั้งสำนักงานสาขาเรียงกันเป็นแนวเส้นตรงหรือเส้นโค้งในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น ในช่วงปี 2513-2514 ธนาคารทหารไทยจัดตั้งสาขาหัวหมาก สาขาชาตุมงคล สาขาคลองเตย สาขาตรอกจันทร์ โดยตั้ง 4 สาขาอยู่เป็นแถวเรียงหน้ากระดานแนวเส้นตรง โดยล้อมกลุ่มสำนักงานที่มีอยู่เดิมมาทางทิศใต้ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ และทิศเหนือ เป็นต้น

3.2 ลักษณะปูพรม มีลักษณะโครงสร้าง ซึ่งมีสถานที่ตั้งสำนักงานสาขาเรียงต่อเนื่องกันเป็นแนวเส้นตรงหรือเส้นโค้ง ตามลำดับระยะเวลาจากสถานที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง เช่น ธนาคาร เอเชียทรัสต์ เปิดสาขาบางจาก ปี 2513 สาขาสุขุมวิท ปี 2514 สาขาถนนเพชรบุรีตัดใหม่ ปี 2515 และสาขาบรรทัดทอง ปี 2516 โดยตั้ง 4 สาขาเปิดเรียงต่อเนื่องกันเป็นแนวเส้นตรงจากบางจากตรงมายังสำนักงานใหญ่ที่ท่าหน้าราชวงศ์ ตามลำดับระยะเวลาปีละหนึ่งสาขาทุกปี สำหรับลักษณะปูพรมแตกต่างจากลักษณะแถวเรียงหน้ากระดานที่ระยะเวลา กล่าวคือ ถ้าเปิดพร้อมกันก็จะเข้าลักษณะแถวเรียงหน้ากระดาน และถ้าเป็นแบบปูพรมต้องเรียงลำดับระยะทางจากทิศหนึ่งไปอีกทิศหนึ่ง

3.3 ลักษณะวงแหวน มีลักษณะโครงสร้าง ซึ่งมีสถานที่ตั้งสำนักงานสาขาอยู่เรียงกันล้อมรอบทุกทิศทาง เช่น ธนาคารกรุงเทพ เปิดสาขาช่วงปี 2519 - 2521 ล้อมรอบกลุ่มเดิมเป็นรูปวงแหวนในเขตชานเมือง ถึง 8 สาขาใน 8 ทิศทาง คือ ทิศเหนือ-สาขาบางเขน ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ-สาขาบางโพ ทิศตะวันตก-สาขาสะพานพระปิ่นเกล้า ทิศตะวันตกเฉียงใต้-สาขาบางขุนเทียน ทิศใต้-สาขาถนนสุขสวัสดิ์ ทิศตะวันออกเฉียงใต้-สาขาสารุประภังค์ ทิศตะวันออก-สาขาสุขุมวิท 43 และทิศตะวันออกเฉียงเหนือ-สาขาลาดกระบัง จะเห็นได้ว่า เปิดในช่วง 3 ปีทั้งหมด 10 สาขา มี 8 สาขาอยู่ในลักษณะวงแหวน ส่วนอีก 2 แห่งอยู่ในย่านใจกลางเมือง

3.4 ลักษณะใยแมงมุม มีโครงสร้างซึ่งมีสถานที่ตั้งสำนักงานสาขาเปิดใน ช่องว่างเชื่อมระหว่างสาขาเดิม เช่น ธนาคารกสิกรไทย เปิดสาขาบางกะปิ ปี 2499 กับ สาขาพระโขนง ปี 2500 และต่อมา 20 ปี จึงเปิดสาขาในช่องว่าง เชื่อมระหว่างสาขาทั้งสอง คือ สาขาสุขุมวิท 57 ในปี 2519 และสาขาเอกมัย ในปี 2521

3.5 ลักษณะดาวกระจาย มีโครงสร้างซึ่งมีสถานที่ตั้งสำนักงานสาขาหลายแห่ง อยู่กันอย่างกระจายในบริเวณพื้นที่หนึ่ง ในช่วงระยะเวลาเพียงช่วงเดียว และถ้าพื้นที่นั้นแคบแล้ว สาขาเหล่านี้จะอยู่ใกล้กันมาก ซึ่งเรียกว่า ลักษณะหุ้มนก่าดัง เช่น ธนาคารมหานคร เปิดสาขาใน ช่วงปี 2503-2504 จำนวน 10 แห่ง อยู่ในใจกลางเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยแต่ละสาขา อยู่ใกล้กันมาก ในจำนวนที่เปิดทั้งสิ้น 13 แห่งในช่วงนั้น